

Problematika teritorijalnog razgraničenja između Republike Hrvatske i Republike Slovenije na rijeci Dragonji

Pilat, Rebeka

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:537845>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

REBEKA PILAT

**PROBLEMATIKA TERITORIJALNOG
RAZGRANIČENJA IZMEĐU REPUBLIKE
HRVATSKE I REPUBLIKE SLOVENIJE NA RIJECI
DRAGONJI**

DIPLOMSKI RAD

**ZAGREB
2018.**

Rebeka Pilat

Problematika teritorijalnog razgraničenja između Republike Hrvatske i Republike Slovenije na rijeci Dragonji

Diplomski rad

predan na ocjenu Geografskom odsjeku
Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
radi stjecanja akademskog zvanja
magistre edukacije geografije i povijesti

Zagreb

2018.

Ovaj diplomski rad izrađen je u sklopu integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest*; smjer: *nastavnički* pri Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod vodstvom prof. dr. sc. Zorana Stiperskog.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Diplomski rad

Problematika teritorijalnog razgraničenja između Republike Hrvatske i Republike Slovenije na rijeci Dragonji

Rebeka Pilat

Izvadak: Hrvati i Slovenci su narodi koji su kroz više stoljeća živjeli u suživotu, gajili dobrosusjedske odnose i nikad nisu ratovali. Međutim, raspadom Jugoslavije dolazi do stvaranja samostalnih država Hrvatske i Slovenije pa prema tome stvara se potreba za utvrđivanjem međusobnih granica. U ovom diplomskom radu objašnjava se zašto je pitanje granice u Istri postalo “nepremostiva” prepreka u međunarodnim odnosima između Republike Hrvatske i Republike Slovenije koja se očitovala u slovenskoj blokadi hrvatskih pristupnih pregovora Europskoj uniji. Glavni cilj diplomskog rada je istražiti kako je i kada došlo do promjene granice s prirodnog toka rijeke Dragonje na Kanal sv. Odorika te utvrditi je li ta promjena dogovorena bilateralnim sporazumima ili ju je Slovenija proglasila jednostranim aktima. Također, u radu se objašnjava kako je promjena granice na kopnu (s prirodnog toka rijeke Dragonje na Kanal sv. Odorika) uvjetovala promjenu granice u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu. Slijedom tih procesa došlo je do narušavanja međunarodnih odnosa između Slovenije i Hrvatske pa je dogovoreno da se pravno rješenje hrvatsko-slovenskog graničnog spora potraži pred Arbitražnim sudom.

50 stranica, 12 grafičkih priloga, 32 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: granica, Dragonja, Kanal sv. Odorika, Savudrijska vala, Piranski zaljev, arbitražni sporazum

Voditelj: prof. dr. sc. Zoran Stiperski

Povjerenstvo: prof. dr. sc. Zoran Stiperski
doc. dr. sc. Stjepan Šterc
doc. dr. sc. Ružica Vuk

Tema prihvaćena: 7. veljače 2017.

Rad prihvaćen: 8. veljače 2018.

Datum i vrijeme obrane: 22. veljače 2018. u 12h

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Master Thesis

**The issue of territorial borders between the Republic of Croatia and the
Republic of Slovenia on the Dragonja**

Abstract: The Croats and the Slovenes are the nations that, for many centuries, lived in coexistence, demonstrated good neighbourly relations and never fought. However, the break-up of Yugoslavia saw the formation of the independent countries Croatia and Slovenia, therefore creating the necessity to establish the formal borders between these two countries. This master's thesis explains how the question of territorial borders in Istria became the obstruction in the international relations between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia, since it was the cause of Slovenia's blockage of Croatia's negotiation to join the European Union. The main aim of this master's thesis is to investigate how and when the shift of the state border from the Dragonja to the St. Odorik Channel occurred, and to determine whether that shift was agreed upon by a bilateral agreement or it was declared as a unilateral act by the Republic of Slovenia. Furthermore, this paper explains how the shift of the state borders onto the land (from The Dragonja to St. Odorik Channel) affected the shift in border in Savudrija Valley/ Piran Bay. During these processes, the international relations between Slovenia and Croatia were compromised, so the agreement was reached by both countries to settle the state border dispute on the Permanent Court of Arbitration.

50 pages, 12 figures, 32 references, original in Croatian

Key words: state borders, St. Odorik Channel, Savudrija Valley, Piran Bay, arbitration agreement

Supervisor: Zoran Stiperski PhD, Full Professor

Reviewers: Zoran Stiperski PhD, Full Professor
Stjepan Šterc PhD, Assistant Professor
Ružica Vuk PhD, Assistant Professor

Thesis submitted: February 7th 2017.

Thesis accepted: February 8th 2018.

Thesis defense: February 22nd 2018. at 12 p.m.

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia.

1. UVOD	1
1.1. Svrha i ciljevi istraživanja	3
1.2. Metodologija istraživanja	3
1.3. Prostorni i vremenski obuhvat istraživanja	3
1.4. Prethodna istraživanja.....	4
2. GEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE PORJEČJA DRAGONJE	6
3. HRVATSKO-SLOVENSKI ODNOSI U ISTRI	8
3.1. Pregled povijesnih hrvatsko-slovenskih odnosa u Istri	8
3.2. Etnička granica i jezik	11
4. POVIJESNI ASPEKT I POLOŽAJ HRVATSKO-SLOVENSKE GRANICE NA RIJECI DRAGONJI NA SLUŽBENIM KARTAMA	14
4.1. Prvo formiranje granice na rijeci Dragonji 1944. godine.....	14
4.2. Od formiranja Slobodnog Teritorija Trsta 1947. godine do Londonskog.....	16
memoranduma 1954. godine	16
4.2.1. Radovi na Dragonji 1948. - 1954. i promjena toka Dragonje	19
4.3. Formiranje katastarske općine Piran III i korekcija hrvatsko-slovenske.....	23
4.4. Stanje u vrijeme razdruživanja 1991. godine i nakon njega.....	30
5. HRVATSKI I SLOVENSKI PRIJEDLOZI RAZGRANIČENJA U SAVUDRIJSKOJ VALI (PIRANSKOM ZALJEVU)	35
6. ODLUKA MEĐUNARODNE ARBITRAŽE	38
6.1. Granica u donjem toku rijeke Dragonje	38
6.1.1. Hrvatski argumenti	38
6.1.2. Slovenski argumenti	39
6.1.3. Analiza i odluka međunarodnog suda	41
6.2. Granica u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu.....	42
7. POST-ARBITRAŽNO VRIJEME	44

8. ZAKLJUČAK	48
POPIS LITERATURE I IZVORA PODATAKA	IV
POPIS SLIKA	VII
POPIS ČESTIH KRATICA I POKRATA U RADU	VIII
PISANA PRIPREMA ZA NASTAVNI SAT GEOGRAFIJE	IX

1. UVOD

Riječ granica ima višestruko značenje. U običajnom govoru, dok gledamo geografske karte, predočujemo sebi granicu kao crtu koja omeđuje državno područje, prostor kojim država vrši svoju vlast. Međutim, državno područje nije samo ploha Zemljine površine, već je prostor koji se proteže iznad i ispod Zemljine površine (Andrassy, 1987). Stoga, granica nije crta nego vertikalna ploha koja omeđuje površinu tla, zračni prostor te podzemlje koji su sastavni dio državnog područja. No, u praksi o granici se govori kao crti. Ona se kao crta određuje prilikom utvrđivanja granice u ugovorima i potom upisuje u geografske karte i u operate o razgraničenju. Granice mogu biti prirodne i ugovorene (konvencionalne). Prirodne granice su one kojima se granična crta, iako je u pravilu utvrđena ugovorom, veže uz neku prirodnu okolnost (lanac najviših vrhova, rijeke, itd.) na temelju koje bi se, u nedostatku ugovora, razgraničenje moglo provesti primjenom pravila običajnog međunarodnog prava. S druge strane, postoje ugovorne granice koje teku pravcima koje povezuju točke utvrđene ugovorom (katkad su to paralele ili meridijani) (Andrassy, 1987). Bez obzira na njihov karakter, danas su granice među državama uvijek one crte (plohe) koje su određene međunarodnim ugovorom (dvostranim ili mnogostranim) ili su običajnim putem prihvaćene kao takve. Ukoliko se granice ne mogu dogovoriti između država, njih određuje međunarodni sudski ili arbitražni organ. Unatoč međunarodnim ugovorima o razgraničenju, granice i granična područja jedne države često bivaju predmetom teritorijalnih pretenzija druge susjedne države. Ovaj diplomski rad problematiku teritorijalnog razgraničenja između Republike Hrvatske i Republike Slovenije na rijeci Dragonji te analizirati jesu li potezi i zahtjevi Slovenije naspram hrvatskog teritorija na tom području utemeljeni međunarodnim pravom.

Ustavnom odlukom o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske iz 25. lipnja 1991. godine određeno je da granice Republike Hrvatske u okviru dotadašnje SFRJ postaju državne granice prema drugim republikama, bivšim federalnim jedinicama SFRJ te susjednim državama dotadašnje SFRJ. To je potvrđeno Badinterovim mišljenjem br. 3 od 11. siječnja 1992. godine, Arbitražne komisije Konferencije o Jugoslaviji prema kojem granice bivših republika postaju međunarodne granice zaštićene međunarodnim pravom, osim u slučaju drukčijega sporazuma. Republika Hrvatska i Republika Slovenija međusobno su se priznale nakon osamostaljenja obiju država 25. lipnja 1991. Složile su se da je osnova koptene granice stanje između Republike Hrvatske i Republike Slovenije na dan 25. lipnja 1991. godine, te da nemaju nikakvih teritorijalnih pretenzija jedna prema drugoj. Međutim,

uskoro se pokazalo da Slovenija ima teritorijalne pretenzije prema Hrvatskoj. Naime, 1994. godine Odlukom slovenskog Državnog zbora Slovenija je pokušala anektirati 113 ha hrvatskog prostora južno od rijeke Dragonje u kojima se nalaze naselja Bužin, Mlini, Škrile i Škudelin, čime je dovela u pitanje poštivanje dogovora o razgraničenju. Otvorena granična pitanja između Republike Hrvatske i Republike Slovenije posjeduju konfliktni potencijal, narušavaju bilateralne odnose i regionalnu sigurnost.

Rad se sastoji od osam poglavlja. U uvodnom poglavlju definira se predmet i svrha istraživanja, određuje se cilj rada, opisuje se prostorni obuhvat područja, metoda rada te se daje pregled dosadašnjih istraživanja.

U drugom poglavlju se prikazuju geografske karakteristike porječja rijeke Dragonje, njezin geografski položaj, karakteristike tla, vegetacija, naselja uz rijeku Dragonju i korištenje zemljišta.

Treće poglavlje sagledava kronološki prikaz hrvatsko-slovenskih odnosa od vremena Habsburške Monarhije pa sve do danas te analizira se etnička i jezična granica Hrvata i Slovenaca u Istri u tom razdoblju.

Četvrto poglavlje prikazuje nastanak hrvatsko-slovenske granice u području rijeke Dragonje te problem oko identificiranja granične crte koji proizlazi iz regulacije i promjene toka rijeke Dragonje nastale prilikom nekoliko regulacijskih zahvata. U ovom se poglavlju prilikom kronološkog prikazivanja razgraničenja na rijeci Dragonji analiziraju i službene karte koje u međunarodnoj praksi imaju snagu dokaza utvrđivanja položaja granične crte.

U petom poglavlju istražuje se imaju li zahtjevi Slovenije za cjelovitošću Savudrijske vale/Piranskog zaljeva¹ osnove u međunarodnom pravu.

U šestom poglavlju analiziraju se argumenti hrvatske i slovenske strane, odluka međunarodne arbitraže vezana uz razgraničenje na rijeci Dragonji i u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu.

Sedmo poglavlje analizira hrvatske i slovenske stavove o odluci međunarodne arbitraže te događaje koji su uslijedili nakon donošenja oduke Arbitražnog suda.

Osmo poglavlje sintetizira prethodna poglavlja i donosi zaključak.

¹ U zaljevu graniče Hrvatska i Slovenija te svaka država ima pravo za svoje nazivlje. U Hrvatskoj se uobičajeno naziva Savudrijski zaljev (Savudrijska vala), a u Sloveniji Piranski zaljev. U ovom radu korištena su oba imena.

1.1. Svrha i ciljevi istraživanja

Svrha ovog diplomskog rada je objasniti zašto se pitanje granica u Istri postavilo kao nepremostiva prepreka u međunarodnim odnosima između Republike Hrvatske i Republike Slovenije koja se očitovala u slovenskoj blokadi hrvatskih pristupnih pregovora Europskoj uniji te što je uvjetovalo slovenske zahtjeve za promjenom državnih (avnojskih) granica na rijeci Dragonji. Glavni cilj istraživanja diplomskog rada je istražiti kako je i kada došlo do promjene granice s rijeke Dragonje na Kanal sv. Odorika te utvrditi je li ta promjena dogovorena bilateralnim sporazumima ili ju je Slovenija proglasila jednostranim aktima. Naime, slijedom tih procesa došlo je do narušavanja međunarodnih odnosa između Slovenije i Hrvatske pa je dogovoreno da se potraži pravno rješenje hrvatsko-slovenskog graničnog spora pred Arbitražnim sudom.

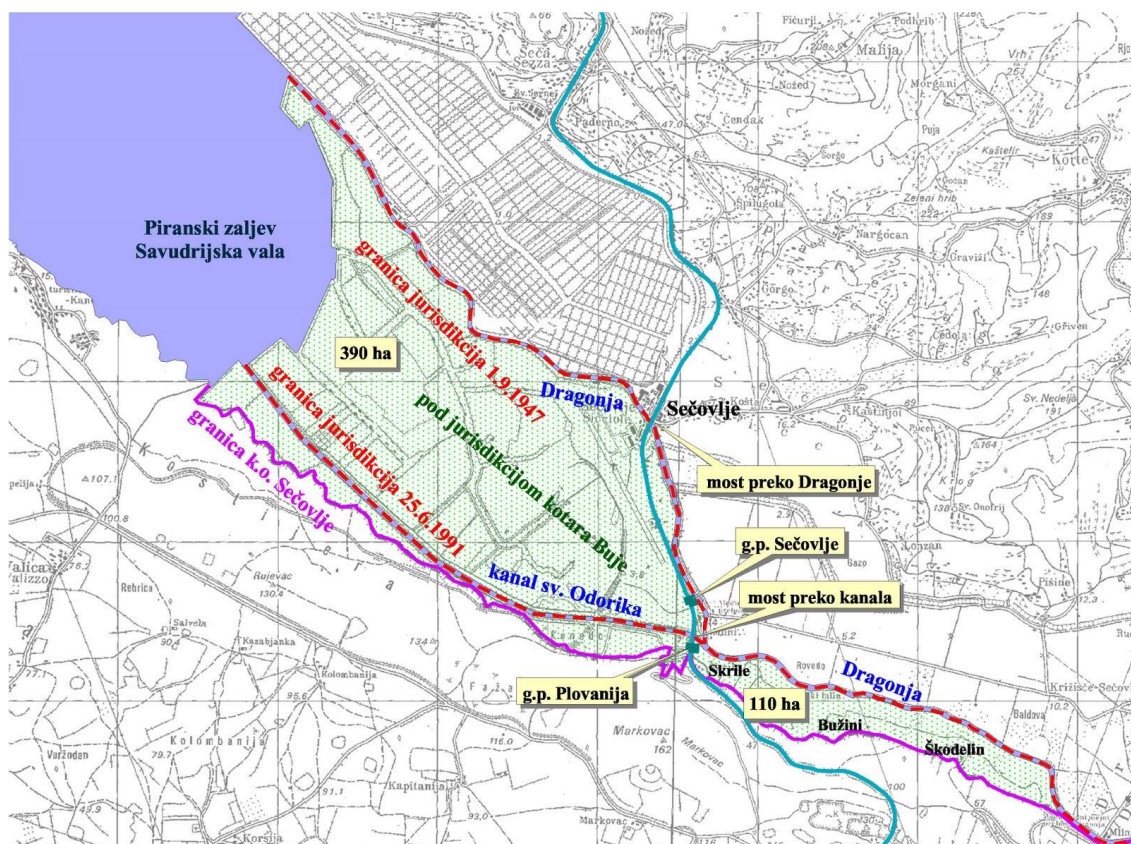
1.2. Metodologija istraživanja

O graničnom problemu između Hrvatske i Slovenije na spornom području donjeg toka rijeke Dragonje su s iz geografskog i povijesnog aspekta raspravljali brojni hrvatski i slovenski autori. Iako su uvjeti određivanja granice stvoreni povijesno i geografski, granica je određena pravnim aktima. U radu su korištene različite metode rada. Prije svega, metoda prikupljanja podataka koja obuhvaća pregled dostupne i relevantne literature. U svrhu izrade diplomskog rada konzultirana je stručna i znanstvena literatura iz područja geografije, povijesti i prava te su korišteni pravni dokumenti, novinski članci i internetski izvori. Usljedile su metode analize, sinteze, logičkog zaključivanja te selektiranja i razmatranja podataka. Također, prilikom istraživanja korišteni su kartografski prikazi koji olakšavaju vizualizaciju problematike te u međunarodnoj praksi imaju snagu dokaza oko položaja utvrđivanja granične crte. Kod prikazivanja povijesnog aspekta razgraničenja te razvoja hrvatsko-slovenskih odnosa najzastupljenija je deskriptivna metoda, ali i tekstualna interpretacija.

1.3. Prostorni i vremenski obuhvat istraživanja

Prostorni obuhvat ovog rada je granično područje rijeke Dragonje. U fokusu diplomskog rada je šest kilometara neusuglašene kopnene granice prije utoka rijeke Dragonje u more, gdje se rijeka Dragonja razdvaja od svog prirodnog korita i usmjerava u Kanal sv. Odorika. Ovaj se rad pregledno dotiče i problema razgraničenja u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu iz tog razloga što početna točka od koje polazi crta razgraničenja između dviju država na moru u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu, ovisi o krajnjoj točki

razgraničenja na kopnu (točki utoka rijeke Dragonje u more) (sl. 1). Vremenski obuhvat istraživanja ovog rada je od 1944. godine tj. od prve ustanovljene granice na rijeci Dragonji pa sve do danas.

Sl. 1. Slovenske pretenzije na prostoru rijeke Dragonje.

Izvor: Slovenske pretenzije, <http://pretenzije.blogspot.hr/> (7. 1. 2018.)

1.4. Prethodna istraživanja

Problematika teritorijalnog razgraničenja na rijeci Dragonji relativno je malo istražena od strane hrvatskih znanstvenika. Uzrok tomu je što su hrvatska javnost i politika devedesetih godina bile prvenstveno zaokupljene agresijom na Hrvatsku u Domovinskom ratu zbog čega se otvorenim pitanjima sa Slovenijom nije predavala velika pozornost. U tom vremenu slovenske su vlasti problematici rješavanja granice s Hrvatskom posvećivale veliku pozornost. Tako su slovenski znanstvenici organizirali znanstvene skupove i kongrese te proizveli bogatu literaturu o hrvatsko-slovenskoj granici na Dragonji.

Najopsežniji rad hrvatskih autora koji se bavi problematikom razgraničenja na rijeci Dragonji je studija *Hrvatsko-slovenska granica na rijeci Dragonji*, autorica Tatjana Tomaić i Mirele Altić. Autorice u svojoj knjizi detaljno razrađuju problematiku razgraničenja te u prilogu donose brojne pravne dokumente te sporazume između Hrvatske i Slovenije.

Skupina slovenskih autora 2005. godine pripremila je *Zbornik radova Slovensko-Hrvaška meja v Istri*, koji se bavi hrvatsko-slovenskim odnosima, razgraničenjem na rijeci Dragonji i u Piranskom zaljevu. Ostali konzultirani autori koji se analiziraju sa povijesnog aspekta razgraničenje na rijeci Dragonji su: Boban (1995), Dukovski (2011), Grafenauer (1993), Klemenčić i dr. (2002), Pipan (2008) i dr. Razgraničenjem u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu bave se Gržetić, Barić i Filipović (2009) te Turkalj (2001). Proučavanjem demografskih obilježja te socijalnih i gospodarskih odnosa između Hrvata i Slovenaca u Istri bave se Darovec (2002), Klemenčić, Kušar i Richter (1993), Tomaić (2011), Sošić (2003). O pravnim aspektima razgraničenja te o valjanosti zahtjeva Slovenije raspravljaju Degan (1995, 2007, 2008), Rudolf i Kardum (2010).

2. GEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE PORJEČJA DRAGONJE

Rijeka Dragonja smještena je na sjeverozapadnom dijelu istarskog poluotoka. Duga je 28 km i dijelom svoga toka predstavlja granicu između Hrvatske i Slovenije. Površina njezinog porječja iznosi 95,6 km². Ima 18 desnih i 13 lijevih pritoka. Dragonja nema tipičan izvor u jednoj točki (izvoru ili vrelu) već nastaje spajanjem više izvora, odnosno pritoka. Oblikuje se od dvaju pritoka koji se spajaju kraj Škrlina pod Laborom, a mještani je zovu Rokava. Lijevi tok, Velika Rokava, odnosno Dragonja nastaje spajanjem više potoka u flišnom pobrđu kod Gračišća, dok desni tok Mala Rokava ili Pinjec izvire podno Kocjančica. Nakon spajanja kraj Škrlina, Dragonja teče po široj dolini, od Kaštela nizvodno uz rub bujskog krasa, a potom umjetnim koritom na južnom rubu sečovljanskih solana gdje se ulijeva u Savudrijsku valu, odnosno Piranski zaljev (Požeš, 2008).

Dragonja ima pluvijalni (kišni režim) sredozemne varijante, što znači da se količina vode u koritu rijeke se neravnomjerno raspoređuje tijekom godine. Većinom godine (listopad-svibanj) količina vode je iznadprosječna. Uzrok tomu su jesenske i zimske kiše koje utječu na rast vodostaja rijeke. U ljetnim mjesecima zbog visokih temperatura izraženije je isparavanje, pa se često događa da Dragonja ljeti presuši. Veliki dio porječja nalazi se na flišnoj podlozi dok se manji dio (na hrvatskoj strani) sastoji od vapnenca. Za Dragonju su karakteristični su brojni brzaci, meandri, šljunčare, slapovi kaskadnog tipa, koji su nastali kao posljedica trošenja mekanih laporastih slojeva u odnosu na čvršće slojeve pješčenjaka. Ističu se slapovi na Škrlinama, na pritoku Pasjoku i na potoku Supotu. Donji tok rijeke predstavlja velika naplavna ravnica s melioriranim poljoprivrednim površinama. Na tom je prostoru Dragonja regulirana i preusmjerena u umjetno stvoren odvodni kanal Sv. Odorika, dok po nekadašnjem starom koritu u more teče desni pritok Drnica (Požeš, 2008).

Porječje Dragonje obraslo je karakterističnim vodenim raslinjem, a na većim šljunčarama raste i vegetacija tipična za krške travnjake na većim visinama. Padine su uglavnom obrasle jesenskom šašikom i crnim grabom. Dolina Dragonje stanište je rijetkih i ugroženih životinjskih vrsta stoga je 1993. godine zaštićena Ramsarskom konvencijom (Pipan, 2008). Također, Dragonja je bogata ribom (pastrva, cipal, jegulja).

Područje neposredno uz rijeku nije bilo naseljavano, tek su na njemu povremeno živjeli mlinari. Krajem 19. st. u dolini rijeke postojala su 22 mlina od kojih su danas obnovljena i sačuvana tek dva mlina Kodarinov i Mazurinov mlin. Jedino stalno naselje u riječnoj dolini je Dragonja, dok su ostala naselja radi zaštite od poplava smještena na povišenom terenu podalje od rijeke (Požeš, 2008). Poljodjelske površine protežu se po padinama na desnoj obali Dragonje, koje su velikim dijelom terasirane i poduprte kamenim

zidovima. Najvažnija je proizvodnja maslinovog ulja i vina. Na ušću rijeke Dragonje nalaze se solane čiji prvi spomen datira iz 1278. godine. Proizvodnja soli je kroz stoljeća uzrokovala razvoj trgovine i ekonomski rast slovenskih gradova na obali. Sečovljanske solane su zaštićene i proglašene parkom prirode 1990. godine.

3. HRVATSKO-SLOVENSKI ODNOSI U ISTRI

3.1. Pregled povijesnih hrvatsko-slovenskih odnosa u Istri

Pregled povijesnih i socijalnih hrvatsko-slovenskih odnosa u Istri potrebno je sagledati od vremena Austro-Ugarske Monarhije pa sve do danas. U vremenu kada je Istra bila pod upravom Austro-Ugarske Monarhije, u europskim državama 1848. godine izbija revolucija poznata pod nazivom „Proljeće naroda” koja je za posljedice, među ostalim, imala buđenje nacionalne svijesti i modernizaciju političkih odnosa. Kao i ostali narodi u Europi tako i u Istri, Hrvati i Slovenci prolaze kroz vlastite nacionalne identifikacije, preobrazbe naroda u modernu naciju te nacionalno-integracijske procese (Tomaić, 2011). U to se vrijeme Hrvati i Slovenci nalaze pod dvostrukim pritiskom prisilne asimilacije; germanizacije – preko institucionalnog djelovanja i talijanizacije koja je dominirala kulturnom i gospodarskom sferom javnog života.

U Istarskom saboru Talijani su činili većinu zbog cenzusnog biračkog prava. Na izborima u Istri uglavnom je pobjeđivala Talijanska liberalna stranka koja je bila nositeljica talijanskog nacionalizma te je težila priključenju Istre talijanskoj državi. Istarski Hrvati nisu imali plemstvo koje je moglo na višim društvenim i političkim razinama braniti nacionalne interese hrvatskog naroda, stoga su najveći oslonac imali u svećenstvu koje je pružalo otpor prisilnim asimilacijama. Najvažnija ličnost u procesu buđenja nacionalne svijesti istarskih Hrvata bio je biskup Juraj Dobrila koji je kroz list *Naša sloga* odigrao ključnu ulogu u nacionalnoj mobilizaciji Hrvata u seoskim sredinama i okupljanju hrvatskih elita u hrvatskom narodnom preporodu u Istri. U borbi protiv talijanizacije i talijanskog iredentizma dolazi do nacionalnog i političkog povezivanja Hrvata i Slovenaca. Kako bi ostvarili zajedničke interese, 1878. godine Hrvati i Slovenci organiziraju Slovensko-hrvatsko političko društvo koje započinje djelovati kao Hrvatska narodna stranka/Hrvatsko-slovenska narodna stranka. Politička borba Hrvata za vlastita nacionalna i ljudska prava temeljila se na tri bitna načela: jedinstvu hrvatskog narodnog pokreta, slozi Hrvata i Slovenaca u Pokrajini Istri i njezinoj povezanosti s drugim hrvatskim zemljama, osobito Banskom Hrvatskom i Dalmacijom (Tomaić, 2011). Hrvati i Slovenci se potom udružuju u jedinstveno političko društvo s hrvatskim časopisom *Naša sloga* i slovenskim *Edinost* kojima djeluju na osnivanje Hrvatsko-slovenskog kluba zastupnika u istarskom Saboru 1884. godine. Nakon Dobriline smrti vodstvo hrvatskog pokreta preuzimaju pripadnici Stranke prava: Matko Laginja, Vjekoslav Spinčić i Matko Mandić, koji nisu promicali starčevićevu negaciju slovenske narodnosti već su propagirali jedinstvo Hrvata i Slovenaca u borbi protiv Talijana. Njihov politički rad imao je za cilj: “buditi i širiti narodnu svijest među Hrvatima i Slovencima u

Istri te braniti i promicati njihove političke, prosvjetne i gospodarske probitke i prava u svakoj struci javnog života“ (Tomaić, 2011, 394). Formalno i sustavno suprotstavljanje i pružanje otpora talijanizaciji rezultiralo je odlukom Beča o ravnopravnosti hrvatskog i slovenskog jezika u odnosu na talijanski, što je dodatno utjecalo na jačanje nacionalnih identiteta Hrvata i Slovenaca. Među ostalim, istarski pravaši su se u svojoj političkoj borbi zalagali za uvođenje općeg i tajnog prava glasa tj. jedan čovjek – jedan glas što je rezultiralo povećanjem broja hrvatskih zastupnika u Istarskome saboru i u Carevinskom vijeću, gdje su na izborima 1907. godine od pet zastupnika tri izabrana iz Hrvatsko-slovenske narodne stranke (Tomaić, 2011).

Propašću Austro-Ugarske Monarhije i talijanskom okupacijom Istre nakon Prvog svjetskog rata, Hrvati i Slovenci reagiraju na nasilnu asimilaciju još čvršćim povezivanjem nego u vrijeme Austro-Ugarske Monarhije, zanemarivanjem kulturnih razlika i organiziranjem zajedničkog otpora. U razdoblju fašističkog režima, Hrvatima i Slovencima je onemogućeno javno političko djelovanje i isticanje nacionalnih obilježja te kao narodi službeno nisu postojali. Takvi su uvjeti rezultirali organiziranjem zajedničke antifašističke borbe i narodnog otpora kojima se kasnije pridružio i dio talijanskog naroda u Istri što je pridonijelo procesima nacionalne integracije Hrvata i Slovenaca i njihovom ostvarivanju u zajedničkoj federalnoj državi nakon sloma fašističkog sustava (Dukovski, 2011).

Nakon kapitulacije Italije u Drugom svjetskom ratu, okružni Narodnoodbodilački odbor (NOO) za Istru donio je 13. rujna 1943. godine u Pazinu odluku o priključenju i sjedinjenju Istre s Hrvatskom. U to vrijeme u Sloveniji Narodnoosvobodilni svet za primorsku Sloveniju donio je Sklep o priključitvi Slovenskega primorja k združeni Sloveniji koji je odmah potvrdio Vrhovni plenum Osvobodilne fronte i donio Odluk o priključitvi slovenskega Primorja svobodni in združeni Sloveniji.² Odlukom Okružnog NOO-a za Istru te potvrdom te odluke od strane Zemaljsko Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH) i Predsjedništva Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ) Istra je naposljetku državnopravno integrirana u ukupni hrvatski (ali i slovenski prostor). Međutim, te odluke nisu imale pravni učinak jer bi time predstavljale aneksiju dijela teritorija Italije, već su bile iskaz težnje hrvatskog naroda u Istri priključenju Hrvatskoj tj. Jugoslaviji (Degan, 1995). Tek mirovnim ugovorom između Jugoslavije i Italije sklopljenim u Parizu 10. veljače 1947. godine veći dio Istre priključen je

² prev: „U to je vrijeme u Sloveniji Narodnoosvobodilački odbor za primorsku Sloveniju donio Zaključak o priključenju Slovenskog primorja sjedinjenoj Sloveniji koji je osmah potvrdio Vrhovni plenum Oslobođilačke fronte i donio Odluku o priključenju slovenskog Primorja slobodnoj i sjedinjenoj Sloveniji.“

matici domovini. Područje bivše Zone B Slobodnog Teritorija Trsta, do rijeke Mirne, Londonskim memorandumom 1954. godine priključuje se Jugoslaviji (Boban, 1992.; Tomaić, 2011).

Premda su međurepubličke granice u Istri stavljene u drugi plan, temeljem sporazuma 1945. godine između Oblasnog NOO-a u Labinu i Pokrajinskog NOO-a u Ajdovščini, privremeno se uredila hrvatsko-slovenska granica u Istri pa je tako 17 sela pripalo Sloveniji. Iako je razgraničenje bilo privremeno, u nekim selima su odmah bile uvedene slovenske škole što je ukazivalo na jasnu namjeru slovenizacije (Sošić, 2003). Prvi je na prisvajanje hrvatskog teritorija reagirao istarski svećenik Božo Milanović, koji je angažirao geografa Nikolu Žica i jezikoslovca i geografa Josipa Ribarića da odrede hrvatsko-slovensku granicu u Istri i dokažu da su pripojena sela hrvatska. U radu iz 1945. godine *Susjedi Hrvata na sjeverozapadu ili sjeverozapadna granica Hrvatske* Nikola Žic tvrdi: „Granica između Slovenaca na sjeveru i Hrvata na jugu ide u Istri rijekom Dragonjom od njezina utoka (u more kod solana u prostrani zaljev među gradom Piranom i rtom Savudrijom) sve do njezina izvora nedaleko od Sočerge pod Čićarijom i dalje preko visoravni prema Čabru na davnu granicu Kranjske i Štajerske prema Hrvatskoj gdje je ujedno nastavak narodne granice između Hrvata i Slovenaca sve do Mure u Panonskoj nizini“ (Tomaić i Altić, 2013, 28). Hrvatskoj su 1951. godine vraćena sela: Gradina, Črnica, Pregara, Rupa, Šapjane, Pasjak i Brdce. Međutim, 1955. godine Hrvatski sabor je na XXV. sjednici Republičkog vijeća donio „Odluku o promjeni granica između NR Hrvatske i NR Slovenije“ u kojoj stoji da se iz sastava Narodne Republike Hrvatske izdvoji 21 selo i pripadne Narodnoj Republici Sloveniji kada odluku potvrdi Savezna narodna skupština (Tomaić, 2011). Naime, tako je odlučeno zato što se većina stanovnika tih sela prilikom komunalnog preuređenja 1955. godine izjasnila za pripadnost kotaru Kopar zbog nade u bolji život u gospodarski razvijenijem Koprju (Sošić, 2003).

Hrvatsko je svećenstvo odmah reagiralo na odluku Hrvatskog sabora slanjem *Spomenice* 1956. godine Predsjedništvu Skupštine u Beogradu u kojoj se ponavljaju dokazi o hrvatskom identitetu dotičnih sela i traži od savezne Skupštine da se utvrdi stvarno stanje u selima prije konačne odluke. Međutim, bezuspješno jer su se naselja usprkos tome priključila Sloveniji (Sošić, 2003).

Nakon Drugog svjetskog rata pa sve do danas hrvatsko-slovenski odnosi postaju konkurentski što je vidljivo iz niza slučajeva kad su slovenska ekonomska nadmoć i promišljeno ulaganje u infrastrukturu omogućili da se mještani u pograničnim naseljima egzistencijalno vežu za Republiku Sloveniju. Time je Slovenija stvarala sporna područja,

potencirala probleme medijskom eksploatacijom te podizala ih na diplomatsku razinu, pojačavajući političke tenzije i narušavajući dobrosusjedske odnose.

3.2. Etnička granica i jezik

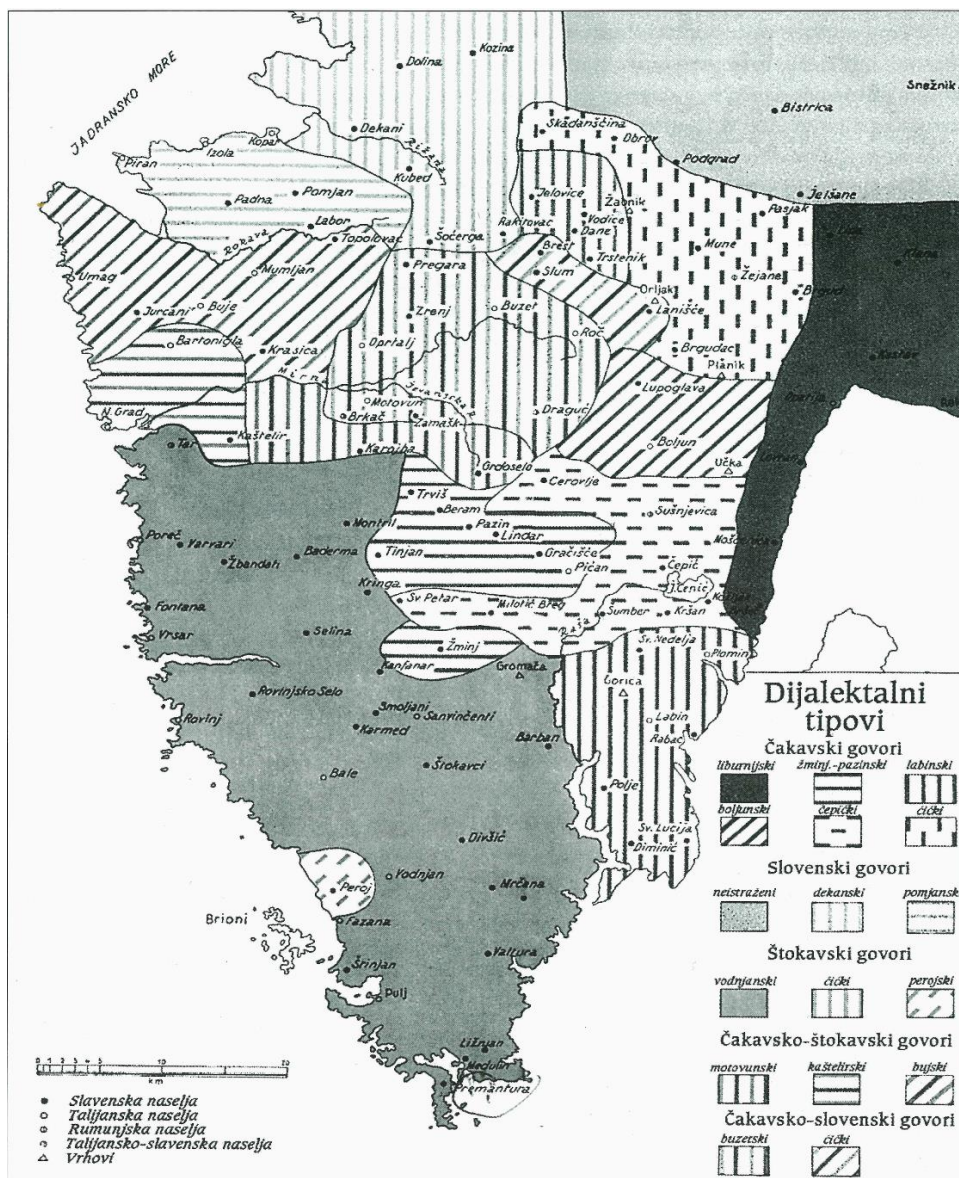
Jedan od čimbenika u određivanju nacionalnih granica i nacionalnog sastava stanovništva zacijelo spada jezična pripadnost. Austrijski popisi stanovništva, koji su prvi popisivali stanovništvo Istre, obuhvaćali su stavku *govornog jezika* za procjenjivanje nacionalnog sastava (Tomaić, 2011). Međutim, u slučaju Istre, određivanje nacionalnog sastava stanovništva temeljem *govornog jezika* treba uzimati s oprezom zbog povijesnog aspekta društveno-socijalnih odnosa triju autohtonih nacionalnih skupina – Hrvata, Slovenaca i Talijana.

Naime, Istra je sve do sredine 19. stoljeća imala dvije po socijalnoj strukturi različite nacionalne skupine. Prvu skupinu je činila većina stanovništva (seljaci) koji su govorili hrvatskim ili slovenskim jezikom, dok je drugu skupinu činila manjina, pripadnika viših društvenih slojeva (plemstvo, većina građanstva, činovništvo, inteligencija) koji su govorili talijanskim jezikom. Podizanje na društvenoj ljestvici bilo je često uvjetovano jezičnom asimilacijom. Buđenjem nacionalne svijesti Hrvata i Slovenaca dolazi do povećanih zahtjeva za korištenje jezičnih prava. Stoga su davani manji ustupci, primjerice hrvatski i slovenski jezik mogao se koristiti u slabijim osnovnim školama i u pučkoj kulturi. Međutim, dolaskom fašističkog režima na vlast, hrvatski i slovenski jezik bili su zabranjeni u svim sferama javnog života, a u popisima dio stanovništva se izjašnjavao govornicima talijanskog jezika. Zbog navedenog, popise temeljene na jezičnoj pripadnosti stanovništva treba uzeti s oprezom.

Prema navedenom austrijskom popisu stanovništva 1910. godine većinu stanovništva Pokrajine Istre sačinjavali su govornici hrvatskog jezika, potom govornici talijanskog jezika, koji su bili najzastupljeniji u gradovima na obali, dok je 14 % govornika slovenskog jezika ograničeno na nekoliko općina u unutrašnjosti sjevernog djela Pokrajine Istre (Tomaić, 2011). Na prostoru od Kopra do rijeke Mirne većinsko stanovništvo bilo je talijansko. Prema tom popisu na području tadašnje katastarske općine Piran od 12 445 stanovnika, njih 785 je upotrebljavalo slovenski jezik, dok su ostatak činili govornici talijanskog jezika. Također, u priobalnim katastarskim općinama (Kaštel, Savudrija, Umag, Lovrečica, Brtonigla i Novigrad) između Dragonje i Mirne bilo je 436 Slovenaca na 10 282 stanovnika, a u priobalnim katastarskim općinama današnje Republike Slovenije (Lazaret, Škofije, Valdoltra, Kopar, Piran i Izola) od 36 390 stanovnika zabilježen je 4741 korisnik slovenskog

jezika (Krnel-Umek, 2005; Manin i Matković, 2009; Bešker, 2017). Narodnosni sastav Istre iz 1910. godine pokazuje da je u Istri postotak govornika hrvatskog jezika iznosio 47,7 %, a slovenskog 3,8 % (Klemenčić i dr., 1993).

Kako je jezik bio glavni čimbenik u određivanju etničkih granica, vrlo je važna za određivanje granice između Slovenaca i Hrvata u Istri knjiga *Pregled slavenskih govora u Istri* poljskog filologa Mieczysława Maleckog, koji je klasificirao sve skupine govora i dijalekata u Istri. U toj je knjizi ostavljeno svjedočanstvo dokle sežu govornici hrvatskog a dokle govornici slovenskog jezika te do kuda je slovenska a do kuda hrvatska Istra. Malecki tvrdi da se granica između hrvatskog i slovenskog jezika u Istri proteže „od ušća Dragonje u more duž rijeke u istočnom pravcu sve do Trebeše, a odatle ravno do Rakitovca“ da su na prostoru gornje Mirne „sjeverne hrvatske granične točke Kaštel, Merišće, Sokuš, Brič, Topolovac, Gradina, Pregara, Črnica i Brest“, da je sjeverna Čićarija čakavski kraj, da na „hrvatskoj strani ostaju Jelovice i Skadanščina,“ da su sjeverne granične točke: Obrov, Poljane, Račice, Starod, Pasjak, Šapjane, Rupa, Lipa i Klana; sva mjesta koja su smještena sjeverno od linije koju određuju spomenute točke spadaju u slovensko jezično područje“ (Tomaić i Altić, 2013, 33) (sl.2).

Sl. 2. Govori i dijalekti u Istri

Izvor: Tomaić, T., Altić, M., 2013: *Hrvatsko-slovenska granica na rijeci Dragonji*, Matica hrvatska, Rijeka, 32.

Slovensko-hrvatsku granicu prema uporabi jezika, odredio je i slovenski geograf Peter Kozler koji u svom djelu *Kratek slovenski zemljepis in pregled politične in pravosodne razdektive Ilirskoga kraljestva in Štajerskega vojvodstva* daje opis slovensko-hrvatske granice: „Kod Pirana počinje granica slovensko-hrvatskog narječja i poteže se dolinom Dragonje ili Rukava prema brdima i selima Topolovac i Sočerg, zatim između Rakitovca i Zazida, Jelovca i Podgorja, Golca i Obrova, Poljana i Novog grada kroz Pasjak i Jelšane dok se ne spoji s granicom Kranjske“ (Darovec, 2002, 127).

4. POVIJESNI ASPEKT I POLOŽAJ HRVATSKO-SLOVENSKE GRANICE NA RIJECI DRAGONJI NA SLUŽBENIM KARTAMA

4.1. Prvo formiranje granice na rijeci Dragonji 1944. godine

U Drugom svjetskom ratu na području Istre s hrvatske i slovenske strane formirao se sustav partizanskog pokreta, njegova stranačka organizacija, oružane formacije i organi vlasti stoga je postalo neophodno utvrditi granice njihovog djelovanja. Prva pitanja oko razgraničenja političke i vojne odgovornosti te oko priprema za podizanje ustanka počela su se javljati u svibnju 1943. godine. Slovenski antifašistički pokret predlagao je crtu razgraničenja na rijeci Mirni dok su Hrvati inzistirali na rijeci Dragonji. Kriterij razgraničenja je bio vrsta i lokacija pučkih škola u vrijeme austrijske vladavine. Sukladno tome, mjesta u kojima je postojala hrvatska pučka škola trebala bi pripasti Hrvatskoj, dok mjesta u kojim je djelovala slovenska – Sloveniji (Marin, 2005; Tomaić i Altić, 2013). Međutim, time problem razgraničenja nije bio riješen jer je teško bilo razabrati etničku liniju razgraničenja, posebice zato što su neka sela uz granicu tražila pripadnost jednoj ili drugoj strani, a popisi stanovništva sa početka 20. stoljeća za određivanje etničkog razgraničenja nisu bili relevantni jer se etnička struktura zbog rata značajno izmijenila.

Narodnooslobodilački odbor (NOO) za Istru 13. rujna 1943. donio je odluku o priključenju i sjedinjenju Istre s Hrvatskom. U to vrijeme organ partizanskog pokreta Slovenije (Izvršni Odbor Osvobodilne fronte) donio je odluku o priključenju Primorske Slovenije Sloveniji. Obje je odluke naknadno potvrdilo predsjedništvo AVNOJ-a. Međutim, tim odlukama nije bilo određeno hrvatsko-slovensko razgraničenje u Istri. Naime, u toj se odluci općenito govorilo o Istri, što bi podrazumijevalo Istru prema njezinim povijesnim granicama, dakle hrvatsku i slovensku Istru.

U veljači 1944. godine u Maliji (mjesto na slovenskom Krasu) došlo je do sastanka između predstavnika hrvatskog i slovenskog partizanskog pokreta. Na tom se sastanku po prvi put decidirano spominje razgraničenje hrvatskog i slovenskog područja odnosno linija razgraničenja aktivnosti i teritorijalne nadležnosti između hrvatskog i slovenskog partizanskog pokreta u Istri. U dogovoru s predstavnicima partizanskog pokreta iz Hrvatske, predstavnik Osvobodilne fronte Milan Gučer, izvještava: „Na povabilo zastupnikov bratske hrvatske organizacije smo se sastali na dveh sestankah vsed določitve organizacijskih mej med obema organizacijama Osvobodilnih front. Ta meja teče približno takole: od morja pod piranskimi solinami je reka Dragonja do pod vasi Topolovec, nato obrne jugovzhodno do

vasi Pregarje, od tam na vzhod do nad Štrpeta pred Buzetom in nato v smeri proti Vodiciam. V krajih, ko leže severno od te črte in med reko Dragonjo, je prebivalstvo samo slovenske narodnosti, v nekaj obalnih vaseh pa v veliki večini, oste meje ni mogoče določiti“³ (Boban, 1995, 241; Marin, 2005, 52). Na tom sastanku je po prvi put ustanovljena hrvatsko-slovenska granica na području rijeke Dragonje koja se prema navedenom, u njezinom donjem toku, shvaćala kao etnička granica Slovenaca. Granica na Dragonji prihvaćena je od strane partizanskog Znanstvenog inštituta u Semiču u ožujku 1944. godine, o čemu govori slovenski povjesničar Bogo Grafenauer „...da so Istrani sami (zastopniki Osvobodilne fronte slovenskega dela Istre in zastopniki osvobodilnega gibanja v hrvaškem delu Istre) določili mejo med slovenskim i hrvaškim delom in sicer po Dragonji“⁴ (Grafenauer, 1993, 24). Time je nekadašnja lingvistička granica između Hrvata i Slovenaca, koju su geografi i lingvisti utvrdili još u vrijeme austrijske vladavine, preko vojnog i upravnog karaktera postala republička granica. Granica koja prati prirodni tok Dragonje zadržana je i nakon oslobođenja 1945. godine, no granica istočno od Dragonje nije bila čvrsto bazirana na etničkoj osnovi, stoga je došlo do nekoliko preinaka u razgraničenju. Tako su početkom 1944. godine stanovnici sela Poljane i Golac (kotar Kras) zatražili priključenje Slovenskom primorju, dok je selo Jelovica tražilo priključenje hrvatskom prostoru (Boban, 1995). Područje između rijeke Dragonje i Mirne postalo je dijelom nadležnosti Općinskog NOO-a Buzet, odnosno Umaga i Buja. Seoski NOO-i Škudelin, Veli Malin, Kaneda i Bužin u novom organizacijsko administrativnom ustroju potpali su pod nadležnost Mjesnog NOO-a Kaldanija (Dukovski, 2011).

³ prev: „Na poziv bratske hrvatske organizacije susreli smo se na dva sastanka o uspostavi organizacijskih granica između dviju organizacija Oslobođilačkih fronta. Ova granica približno ide ovako: od mora ispod piranskih solana, rijekom Dragonjom do sela Topolovac, zatim se okreće jugozapadno prema selu Pregarje, od tamo do istoka prema Štrpetu kod Buzeta, a potom prema Vodiciama. U mjestima koja se nalaze sjeverno od ove linije i između rijeke Dragonje, stanovništvo je slovenske nacionalnosti, a u nekim obalnim naseljima u velikoj većini, granice se ne mogu odrediti.“

⁴ prev: „...da su sami Istrijani (zastupnici Oslobođilačke fronte slovenskog dijela Istre i zastupnici oslobođilačkog pokreta u hrvatskom dijelu Istre) odlučili granicu između slovenskog i hrvaškog dijela po Dragonji.“

4.2. Od formiranja Slobodnog Teritorija Trsta 1947. godine do Londonskog memoranduma 1954. godine

Nakon završetka vojnih operacija 1945. godine utvrđena je demarkacijska linija između Jugoslavenske armije i anglo-američkih snaga, tzv. Morganova linija. Ta je linija bila na snazi sve do sklapanja jugoslavensko-talijanskog ugovora 10. veljače 1947. godine u Parizu kojim je najveći dio Istre pripao Jugoslaviji, a područje Trsta, Slovenskog primorja i sjeverozapadne Istre dobio je posebni međudržavopravni status pod nazivom Slobodni Teritorij Trsta (STT). Tim ugovorom je STT bio podijeljen na dva dijela – zona A (Trst s okolicom) pod anglo-američkom upravom te zona B (kotarevi Kopar i Buje) u kojima je u ime vlade Federativne Narodne Republike Jugoslavije vojnu vlast vršila Jugoslavenska armija, pod čijom su ingerencijom djelovali i organi civilne vlasti.

Zona B obuhvaćala je područje od Debelog rtića na Miljskom poluotoku na sjeveru do rijeke Mirne na jugu (Tomaić i Altić, 2013). U tom smislu, u zoni B nalazilo se čitavo područje oko rijeke Dragonje. Stvaranjem STT-a nastale su promjene u organizaciji civilne vlasti u području zone B. Tako je umjesto dualnog odnosa Oblasnog NOO-a za Istru i Pokrajinskog NOS-a za Slovensko primorje, stvoren jedinstveni upravno-politički teritorij Istarsko okružje s Istarskim okružnim narodnim odborom (IONO) kao nositeljem vrhovne civilne vlasti (Boban, 1995). Istarsko okružje sastojalo se od dva kotara – Buje i Kopar. Kotar Buje obuhvaćao je prostor južno od rijeke Dragonje, a Kotar Kopar sjeverno od Dragonje. Granica između tih kotareva prolazila je sredinom rijeke Dragonje kao što je bilo dogovoreno u Maliji 1944. godine. Granicu između navedenih kotara na rijeci Dragonji potvrđuje i izmjena odluke o uređenju narodnih sudova Istarskog okružja 3. kolovoza 1947. godine u kojoj se kaže: „Kotarski narodni sud u Bujama posluje u svojem dosadašnjem sudskom području. Kotarski narodni sudovi u Piranu i Koprju posluju u istim sudskim područjima u kojima su poslovali prije ukinuća samostalnog kotarskog suda u Piranu i to samo sjeverno od rijeke Dragonje“ (Pipan, 2008, 339). Prema navedenom, etnička granica postaje i upravno-teritorijalna granica i time je poprimila osnove za republičku granicu između Hrvatske i Slovenije. Nadalje, u članku 8. Statuta STT-a također se spominje granica na Dragonji: „Pri poslovanju oblasti in javnih uprav krajevnega pomena se upotrebljava severno od reke Dragonje italjanščina in slovenščina, južno od te reke italijanščina in hrvaščina kotu radna jezika“⁵ (Tomaić i Altić, 2013, 49). Međutim, navedeni statut nije nikad

⁵ prev: „Pri poslovanju oblasti u javnim upravama od lokalnog značaja kao službeni jezici sjeverno od rijeke Dragonje upotrebljavju se talijanski i slovenski jezik, a južno od te rijeke talijanski i hrvatski jezik.“

stupio na snagu zato što STT nije postao međunarodni pravni subjekt kako je mirovnim ugovorom u Parizu dogovoreno. Stoga su Vojna uprava jugoslavenske armije (VUJA) i IONO nastavili pripreme za priključene Istarskog okružja Jugoslaviji te njegovoj podjeli između Hrvatske i Slovenije. Na tom području uvedena je nova upravna, sudska i teritorijalna podjela koja je izmijenila tu podjelu iz vremena austrijske i talijanske uprave Istrom. Novu podjelu područja općina potvrđuje *Odluka o podjeli Istarskog okružja na kotareve i općine* donesena 1952. godine koja naselja južno od Dragonje svrstava u Kotar Buje, a naselja sjeverno od Dragonje u Kotar Kopar (Tomaić i Altić, 2013). Ukidanjem Istarskog okružnog narodnog odbora nositelji vrhovne i civilne vlasti postaju Kotar Kopar i Kotar Buje. Međutim, Kotar Buje nije mogao u potpunosti ostvariti svoju vlast na području dijela bivše talijanske katastarske općine Pirano koji se nalazio južno od rijeke Dragonje i kao takav pripadao Kotaru Buje. Uzrok tomu je što se katastarski operat u to vrijeme nalazio u geodetskoj službi Kotara Kopar koja je obavljala poslove iz nadležnosti katastra za spomenuti dio nekadašnje talijanske katastarske općine Piran. Navedeni problem je riješen kada je katastarski operat podijeljen na slovenski i hrvatski dio koji je onda poduzela geodetska služba Kotara Buje. Time je pitanje razgraničenja između Hrvata i Slovenaca na području STT-a riješeno, a postavljena granica priznavala je etničku granicu, poštovala je razgraničenje dogovoreno 1944. godine u Maliji između antifašističkih pokreta Hrvatske i Slovenije. Slijedila razgraničenje na Dragonji proklamirano od IONO-a 1947. godine da bi bila precizno određena 1952. godine kada je IONO odredio pripadnost svakog pojedinog naselja Bujama ili Koprui. Sve navedene odluke o razgraničenju bile su usvojene bilateralno bez pritužbi ili iskazanih želja za promjenom granice (Tomaić i Altić, 2013). Međutim, 1953. godine Geodetska uprava Slovenije sazvala je sastanak s raspravom o pripadnosti Sloveniji zaselaka Mlini i Škudelin koji se nalaze lijevo od rijeke Dragonje, tj. na području Narodne Republike Hrvatske. Na tom sastanku Slovenci dovode u pitanje razgraničenje i traže uspostavljanje granične crte koja je postojala između Kotara Buje (Buje) i Capodistria (Kopar) u bivšoj austrijskoj administrativnoj podjeli Istre (sl. 3).

Sl. 3. Razgraničenje između kotareva Buje i Kopar 1910. i 1945. godine

Izvor: Tomaić, T., Altić, M., 2013: *Hrvatsko-slovenska granica na rijeci Dragonji*, Matica hrvatska, Rijeka, 52.

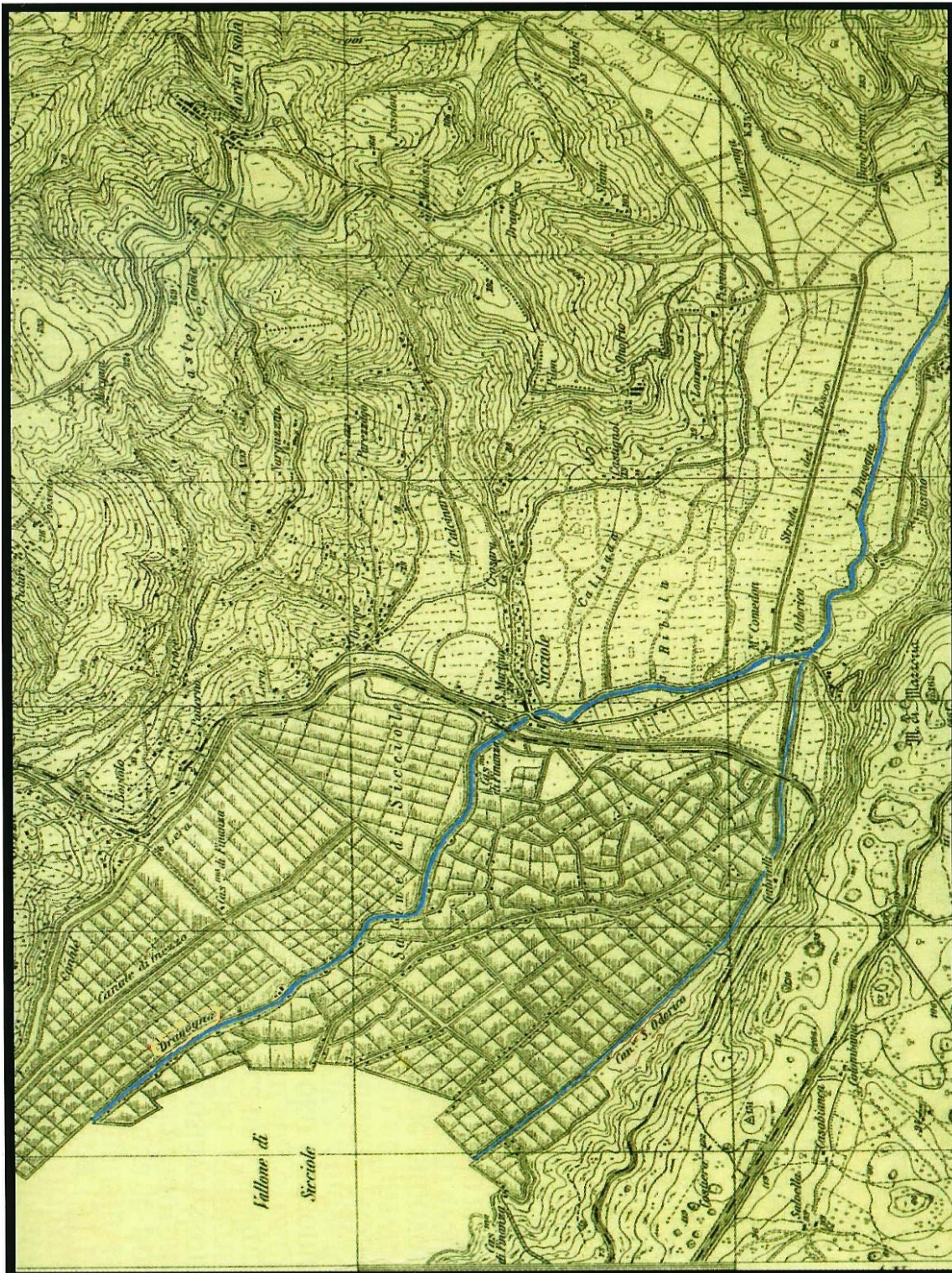
Naime, prve izmjere Istre i Slovenije odradila je Austrija (Tomaić i Altić, 2013). Granice katastarskih općina određene 1818. godine, vrijedile su kroz talijansku upravu Istrom pa sve do sredine 20. stoljeća. Međutim, upitno je koliko takve granice imaju značenje za određivanje državnih granica jer u vrijeme katastarske izmjere u Istri nije postojalo ni državnih ni republičkih granica.

Ukidanjem STT-a, *Memorandumom o suglasnosti između vlada Italije, Ujedinjenog Kraljevstva, Sjedinjenih Američkih Država i Jugoslavije o Slobodnom Teritoriju Trsta* u Londonu 5. listopada 1954. Italija je proširila svoju suverenost na područje zone A STT-a, dok se temeljem odluke Saveznog izvršnog vijeća na području STT-a koje je pripalo

Jugoslaviji uspostavila civilna uprava. Na području zone B, Kotara Kopar, prava i dužnosti republičkih organa vrše odgovarajući organi vlasti Narodne Republike Slovenije, dok na području Kotara Buje vrše odgovarajući organi vlasti Narodne Republike Hrvatske (Dukovski, 2011). Tom prilikom Sabor NR Hrvatske donosi Dopunu zakona o Podjeli Narodne Republike Hrvatske na kotareve, gradove i općine prema kojemu je izvršena i podjela Kotara Buje na općine iz kojeg je vidljiva pripadnost naselja Škudelin, Veli Malin, Bužin i Kaneda tom kotaru (Tomaić i Altić, 2013). Time je tada određena hrvatsko-slovenska granica u donjem toku rijeke Dragonje.

4.2.1. Radovi na Dragonji 1948. - 1954. i promjena toka Dragonje

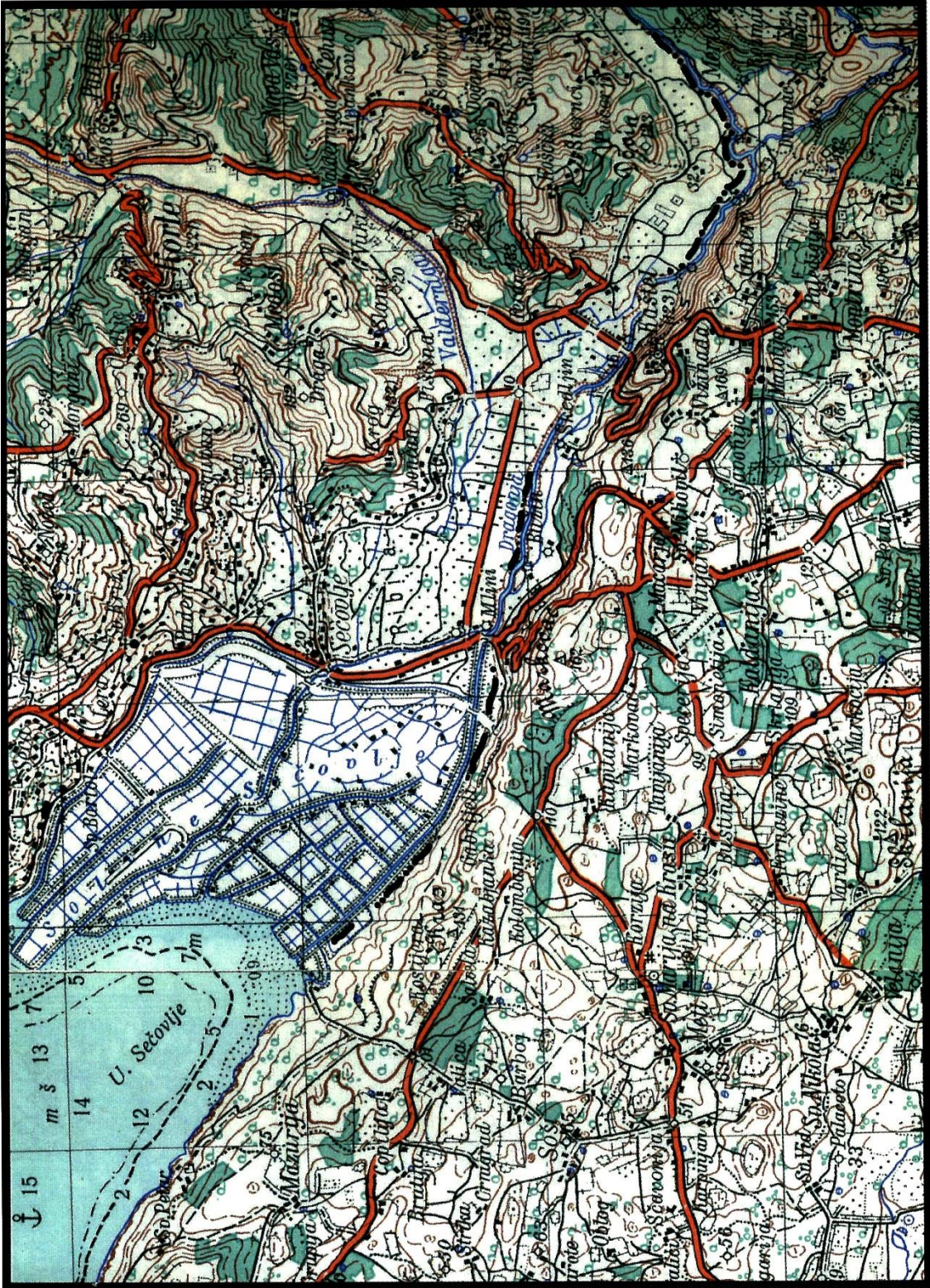
Tijekom 1945. i 1946. godine, rijeka Dragonja je u više navrata poplavila dolinu donjeg toka rijeke Dragonje kao i solane u Sečovlju, pa su u poratnom razdoblju od 1948. do 1954. godine obavljani radovi na regulaciji donjeg toka rijeke Dragonje. Pri tome se umjesto proširenja vijugavog i zamuljenog korita rijeke Dragonje odlučilo proširiti i produbiti stari razvodni Kanal sv. Odorika, zato što je kraći i bliži morskoj obali, čime su dolina i solane bile osigurane od poplava. Naime, Kanal sv. Odorika iskopan je još u vrijeme Druge austrijske uprave (1813. – 1918.) zbog učestalog plavljenja doline uz donji tok rijeke Dragonje te kako bi se spriječilo izlivanje Dragonje u sečovljanske solane. Međutim, taj je kanal od tada bio zapušten i izvan funkcije sve do ponovnog reguliranja rijeke Dragonje (Klemenčić i dr., 2002). Njegovo postojanje potvrđuje službena topografska karta u mjerilu 1:25 000, list Corte d'Isola koju je 1932. godine izradio Istituto geografico militare. Na karti se jasno razlikuje prirodni tok rijeke Dragonje (označen kao *Dragogna*) od Kanala sv. Odorika (označen kao *Canale S. Odorico*) (sl.4). Stanje ušća sa svim rukavcima i kanalima rijeke Dragonje koje pokazuje ova karta bilo je isto i 1944. godine prilikom određivanju granica djelovanja hrvatskog i slovenskog partizanskog pokreta otpora. To dokazuje da je tok rijeke Dragonje koji se spominje u dogovoru u Maliji 1944. godine, njezin prirodni tok koji se nalazi sjeverno od državne granice Hrvatske i Slovenije utvrđene nakon njihova osamostaljenja 1991. godine (Tomaić i Altić, 2013).

Sl. 4. Kanal sv. Odorika i rijeka Dragonja na talijanskoj topografskoj karti iz 1932. godine

Izvor: Tomaić, T., Altić, M., 2013: *Hrvatsko-slovenska granica na rijeci Dragonji*, Matica hrvatska, Rijeka, 147.

Radove na regulaciji toka izvodilo je hrvatsko poduzeće Vodogradnja iz Rijeke, a projekt je izradila tvrtka Hidroprojekt iz Zagreba. Cilj regulacije bio je da se, s obzirom na mogućnosti plavljenja čitave doline rijeke Dragonje od Sicciole (Sečovlja) do Castelvenera (Kaštela), odjele dva korita i to zasebni tok rijeke Dragonje i zasebni tok pritoka Valderniga (danas Drnica) te osigura jednom i drugom potreban izljev u more. Na taj se način postojeća trasa rijeke Dragonje ispred mosta na cesti Buje – Kopar prekinula i prebacila u Kanal sv. Odorika koji postaje nastavak korita rijeke Dragonje do mora. Dio korita rijeke Dragonje (staro korito) od mosta do mora od tada služi kao odvodni recipijent doline rijeke Dragonje, te odvodi vodu potoka Valdeniga (Tomaić i Altić, 2013). Tim je radovima riješeno pitanje obrane od poplave poljoprivrednih površina i solana uz rijeku Dragonju. Naime, već su prve jesenske kiše pokazale da je produbljivanje kanala imalo smisla jer su se tuda odlile prekomjerne količine vode te rijeka Dragonja nije poplavila. Prema navedenom, vidljivo je da prije 1954. godine nisu postojala dva toka rijeke Dragonje, nego da je stari tok rijeke Dragonje imao funkciju glavnog toka. Regulacijskim radovima 1954. godine funkciju glavnog toka preuzima Kanal sv. Odorika, dok stari tok rijeke Dragonje odvodi vodu potoka Valdeniga (Drnica). Ta je promjena jedan od glavnih razloga zašto se s vremenom Kanal sv. Odorika počeo nazivati Dragonjom, dok se prirodni tok rijeke Dragonje nazvao Stara Dragonja. Potom je promjena naziva uslijedila i na službenim kartama na kojima se Kanal sv. Odorika počeo označavati kao Dragonja zanemarujući činjenicu da je taj kanal južniji od prirodnog toka koji predstavlja dogovorenu granicu kotareva Buje i Kopar (Klemenčić i dr., 2002). Upravo će ta činjenica imati dugoročne posljedice za ustanovljenje granice 1954. godine. Naime, prilikom ustanovljenja granične linije nakon ukidanja STT- a Londonskim memorandumom 1954. godine, pomiče se granica s prirodnog toka rijeke Dragonje na Kanal sv. Odorika. Dogovor između Hrvatske i Slovenije bio je međurepublička granica na rijeci Dragonji, a posljedica pomicanja naziva Dragonje s prirodnog toka južnije na Kanal sv. Odorika bilo je postupno i tiho pomicanje granične crte s jednog vodotoka na drugi (Klemenčić i dr., 2002). Međutim, do danas nisu pronađeni nikakvi dokumenti koji govore o dogovoru između Hrvatske i Slovenije o pomicanju granične crte u području kotara Buje s toka Dragonje na Kanal sv. Odorika (Tomaić i Altić, 2013). Promjena granice prikazana je i na službenoj topografskoj karti u mjerilu 1 : 50 000 koju je 1956/57. godine izradio Vojnogeografski institut u Beogradu (sl.5).

Sl. 5. Rijeka Dragonja na isječku službene topografske karte iz 1957. godine

Izvor: Tomaić, T., Altić, M., 2013: *Hrvatsko-slovenska granica na rijeci Dragonji*, Matica hrvatska, Rijeka, 151.

Na toj je karti republička granica označena crnom isprekidanom crtom i prati tok rijeke Dragonje sve do sela Mlini odakle nastavlja Kanalom sv. Odorika do utoka u more. Iz karte se može vidjeti da na području ušća rijeke Dragonje uopće nema oznaka imena glavnog toka niti kanala. Naime, ta promjena granice unesena na geografske karte protivna je međunarodnom pravu po kojem neovisno o regulaciji, granica ostaje na prirodnom koritu rijeke (Andrassy, 1987). Sukladno navedenom, granica na rijeci Dragonji trebala je ostati na starom, svojem prirodnom koritu, odnosno onom koji se nalazi sjevernije od današnje granice. Promjena imena rijeke na terenu izvršena je u potpunosti 1964. godine kada su Slovenci prilikom čišćenja i rekonstrukcije korita rijeke Dragonje skrenuli korito rijeke na Kanal sv. Odorika te iznad mosta stavili natpis rijeka Dragonja. Ta granica između Hrvatske i Slovenije nije postavljena bilateralno niti je potvrđena na Kanalu sv. Odorika (Tomaić i Altić, 2013). Time je Hrvatskoj nelegalno zaposjednuto 390 hektara nenaseljene zemljišne površine između prirodnog toka rijeke Dragonje i Kanala sv. Odorika. Prema tome, dio sečovljanskih solana koji danas pripada Sloveniji trebao bi pripadati Hrvatskoj.

Promjena granice na kopnu utječe i na promjenu granice na moru. Naime, granična crta na moru ovisi o graničnoj crti na kopnu. Stoga ako je granica na kopnu stari tok rijeke Dragonje, onda bi veći dio Savudrijske vale/Piranskog zaljeva trebao bi pripasti Hrvatskoj. Ako se uzima granica na Kanalu sv. Odorika, kao nova Dragonja, onda nešto veći dio Savudrijske vale/ Piranskog zaljeva pripada Sloveniji. Promjena granice s prirodnog toka rijeke Dragonje na Kanal sv. Odorika i sukladno tome premještanje imena rijeke Dragonje s prirodnog toka na Kanal sv. Odorika, a bez bilateralnog dogovora, glavni je izvor današnjih prijepora o granici na rijeci Dragonji i u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu.

4.3. Formiranje katastarske općine Piran III i korekcija hrvatsko-slovenske granice 1956. godine

Nakon što su Hrvatska i Slovenija proširile svoju vlast svaka na svoj dio Istarskog okružja donijeli su se novi akti o teritorijalnoj i upravnoj podjeli u kojima su nabrojena sva naselja i definirana njihova pripadnost jednoj ili drugoj republici, ovisno o tome nalaze li se s lijeve ili desne strane prirodnog toka Dragonje kao njihove granice. Te su odluke obje republike poštivale i prihvaćale u svojoj teritorijalnoj podjeli koju su zajednički 1952. godine dogovorile.

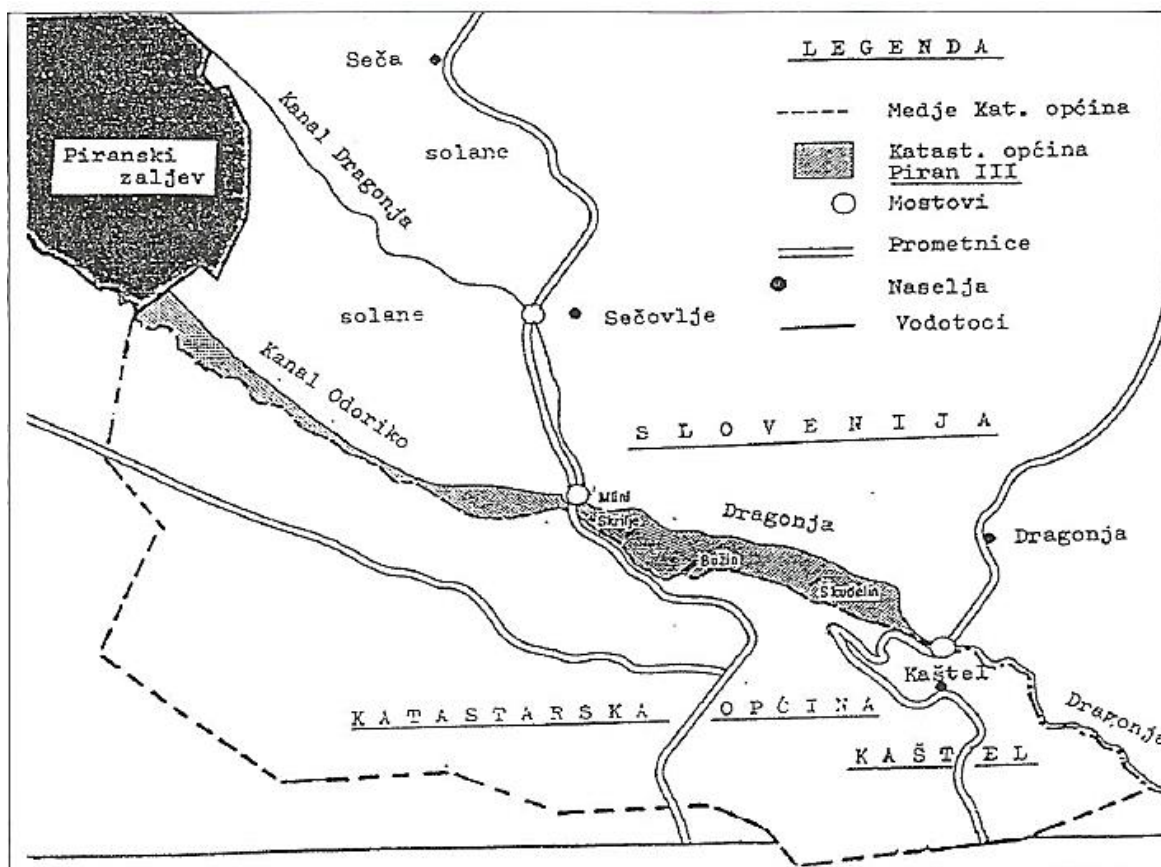
Međutim, Izvršni svet Ljudske skupštine Ljudske Republike Slovenije već 1955. godine pokreće postupak i problematizira postojeće priznate međurepubličke granice

tvrdi: „Po *Odloku o razdelitvi Istarskega okrožja na okraje in občine* spada katastarska občina Sečovlje z naseljem Mlini v občino Sečovlje v okraju Piran. Dejanska meja med sedanjim okrajem Koper in okrajem Buje pa ne gre po omenjenom odloku temveč po reki Dragonji, ki seka k.o. Sečovlje in pušča manjši del ozemlja te katastarske občine izven območja sedanje občine Piran“.⁶ Navedena tvrdnja je neutemeljena jer k.o. Sečovlje nije postojala u vrijeme donošenja te *Odloke* (Tomaić i Altić, 2013, 75). Upravna općina Sečovlje sastojala se od dijela katastarske općine Korte, dijela katastarske općine Piran i dijela katastarske općine Sveti Petar (danas Raven) dok je samo naselje Sečovlje bilo smješteno unutar dijela k.o. Piran (Krnel-Umek, 2005). Hrvatska je osnovala posebnu komisiju za rješenje navedenog problema te su na njoj doneseni sljedeći zaključci: 1) predlaže se da se područje općine Gradina pripoji LR Sloveniji; 2) predlaže se da se potvrdi granica na Dragonji u postojećem stanju. Temeljem prijedloga komisije Sabor NR Hrvatske, a potom Savezna skupština u Beogradu 1956. godine odobrile su promjenu granice između NR Hrvatske i NR Slovenije za traženi slučaj općine Gradina, temeljem zahtjeva lokalnog stanovništva, koja je zajedno sa sedam sela pripala NR Sloveniji, dok granica na rijeci Dragonji i dalje ostala nepromijenjena (Tomaić i Altić, 2013). Ovom korekcijom granične linije definitivno je formirana hrvatsko-slovenska republička granica na rijeci Dragonji koja se do 1991. godine više nije mijenjala. Polovinom 1956. godine Katastarski ured Koper ponovo pokreće pitanje granice na svojem području tvrdnjom da područje bivše k.o. Piran treba cijelo pripasti Sloveniji pa tako i naselja Mlini, Bužin i Škudelin iako se ona nalaze na lijevoj strani Dragonje. Naime, to je pitanje bilo otvoreno zbog stajališta Katastarskog ureda Koper da porez na prihod od poljoprivredne djelatnosti iz područja dijela bivše k.o. Piran koji se nalazi južno od Dragonje pripada Koprju, a ne Bujama, tj. Hrvatskoj (Tomaić i Altić, 2013). Međutim, stav Izvršnog Vijeća Republike Slovenije glasio je „...bilo sporazumno sklenjeno da se glede določitve meje v dolanjem toku reke Dragonje predlaga Izvršnem svetu LRS rešitev tega vprašanja tako, da reka Dragonja meji obe republiki od izliva reke v morje pa do mosta preko Dragonje, ki nahaja pod vasjo Kaštel, od tu dalje navzgor pa poteka meja po sedanjem stanju. Poročilo omenjene komisije je izvršni set LR Slovenije odobril. Ker se naselja Mlini, Škrile in Bužin nahajajo na levem bregu reke Dragonje izpod mosta pri Kaštelu, pripadajo LR Hrvatski. Pri tem omenimo, da naš zakon teh naselij posebej ne

⁶ Prev: „Prema *Odluci o podjeli Istarskog okružja na kotareve i općine*, katastarska općina Sečovlje s naseljem Mlini pripada općini Sočovlje koja se nalazi u kotaru Piran. Stvarna granica između sadašnjih kotareva Koper i Buje, ne ide po navedenoj Odluci, nego po rijeci Dragonji, koja presjeca k.o. Sečovlje i ostavlja manji dio teritorija te katastarske općine izvan područja sadašnje općine Piran.“

omenja, ker jih šteje med zaselke sedanjega naselja Sečovlje, to naselje pa je na desnem bregu reke Dragonje Konačno opozorimo na to, da se tudi na desnem bregu reke Dragonje nahaja zaselek Mlini v sestavu naselja Sečovlje, ki ga ni istovetiti z Mlini na levem bregu reke Dragonje”⁷ (Tomaić i Altić, 2013, 80-81). Katastarski operat talijanske k.o. Pirano, nazvanog Piran III koji se nalazi južno od Dragonje i čija nadležnost pripada općini Buje predan je Hrvatskoj tek 1963. godine. Taj je operat k.o. Piran III, uključivao samo ono područje koje se nalazi između sjeverne granice k.o. Kaštel i Kanala sv. Odorika te korita Dragonje na liniji Mlini – Škrile, dok područje solana, nije bilo uključeno. Naime, takav nepotpuni operat Pirana III uvršten je među hrvatske katastarske općine, dok zemljišna knjiga k.o. Piran nikad nije bila predana Hrvatskoj (Tomaić i Altić, 2013). Od tada pa sve do danas solane su neprekidno pod upravom Kopra, odnosno Slovenije (sl.6).

⁷ Prev: „...to je konsenzusno zaključeno da se prilikom utvrđivanja granice u donjem toku rijeke Dragonje predloži Izvršnom vijeću SR Slovenije rješenje za ovo pitanje, tako da je rijeka Dragonja granica dviju republika od ušća rijeke do mosta preko Dragonje, koji se nalazi ispod sela Kaštel. Od tu pa nadalje, granica ostaje prema sadašnjem stanju. Izvješće granične komisije je odobrilo Izvršno vijeće LR Slovenije. Budući da se zaseoci Mlini, Škrile i Bužin smještene na lijevoj obali rijeke Dragonje ispod mosta u blizini Kaštela, pripadaju SR Hrvatskoj. Moramo napomenuti da naši zakoni izrijekom ne spominju navedena naselja budući da ona pripadaju sadašnjem naselju Sečovlje, a to se naselje nalazi na desnoj obali rijeke Dragonje. Naposljetku, napominjemo da na desnoj obali rijeke Dragonje nalazi se zaseok Mlini u sastavu naselja Sečovlje, kojeg nesmiemo poistovjetiti s zaseokom Mlini na lijevoj obali rijeke Dragonje.“

Sl. 6. Hrvatske katastarske općine u donjem toku rijeke Dragonje od 1963. godine

Izvor: Tomaić, T., Altić, M., 2013: *Hrvatsko-slovenska granica na rijeci Dragonji*, Matica hrvatska, Rijeka, 83.

Katastarski ured Kopar 1967. godine dostavio je Zavodu za katastar Buje primjerak novih planova k.o. Piran III koji su izrađeni temeljem izmjere 1953. – 1954. godine, koja je nastala prije spomenute odluke Izvršnog vijeća LR Slovenije iz 1956. godine da prostori na lijevoj obali rijeke Dragonje pripadaju NR Hrvatskoj. Naime, u ovom je dokumentu izmijenjeno ime k.o. Piran III u k.o. Sečovlje, promijenjena je numeracija parcela i njihov oblik te je djelomično izmjenjena granica između k.o. Kaštel i k.o. Piran III prema čemu su pojedini dijelovi k.o. Kaštel pripojeni k.o. Piran III tj. k.o. Sečovlje. Geodetska uprava SR Slovenije 1967. godine uputila je Geodetskoj upravi SR Hrvatske dopis u kojemu traži da se uredi teritorijalnu pripadnost pograničnih zemljišta (Tomaić i Altić, 2013). Međutim, hrvatska geodetska uprava izjavljuje da joj nije poznato da je došlo do promjene granice te da ne raspolaže nikakvom dokumentacijom koja bi potvrđivala promjenu iste.

Savezna geodetska uprava u Beogradu 1970. godine zatražila je uređivanje i usklađivanje međurepubličkih granica u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji

(SFRJ). Stoga su se predstavnici općinskog zavoda za katastar i geodetske poslove Buje sastali s predstavnicima OS Kopar. Uspoređivanjem stanja granica održavanja katastra Buje i Kopar za k.o. Sečovlje koji održava katastar Kopar te k.o. Piran III koju održava katastar Buje, konstatirano je da granica održavanja ide novim tokom rijeke Dragonje od ušća kanala u more do mjesta Škrile koje spada u k.o. Kaštel, te dalje nastavlja koritom rijeke Dragonje do mosta ispod Kaštela (Tomaić i Altić, 2013). Međutim, 1978. godine javno pravobranilstvo SR Slovenije izjavljuje da ništa ne zna o granicama i nakon više od dvadeset godina što je Izvršno vijeće Slovenije riješilo pitanje razgraničenja. „Po katastarskemu operatu in zemljiški knjigi sega ta k.o. ne samo do reke Dragonje, temveč še preko nje na njen levi breg kaki 100 do 200m daleč do vznožja vzpetin. Ta pas onstran Dragonje je dolg ca. 4-5 km. Ni posvem jasno, kje potekla republiška meja: ali po sredini struge reke Dragonje (kot naj bi bilo dosežno soglasje med komandanti področja že za časa NOB), ali pa na omenjenem vznožju vzpetine na hrvaški strani. Iz dejanskega stanja bi izhajalo, da je pravilnejša prva varijanta in da je bila sredina reke Dragonje torej dejansko določena meja med republikama že v času NOB. V omenjenem pasu onstran Dragonje ležijo tri zaselki: Mlini, Bužin in Škrile“⁸ (Tomaić i Altić, 2013, 85).

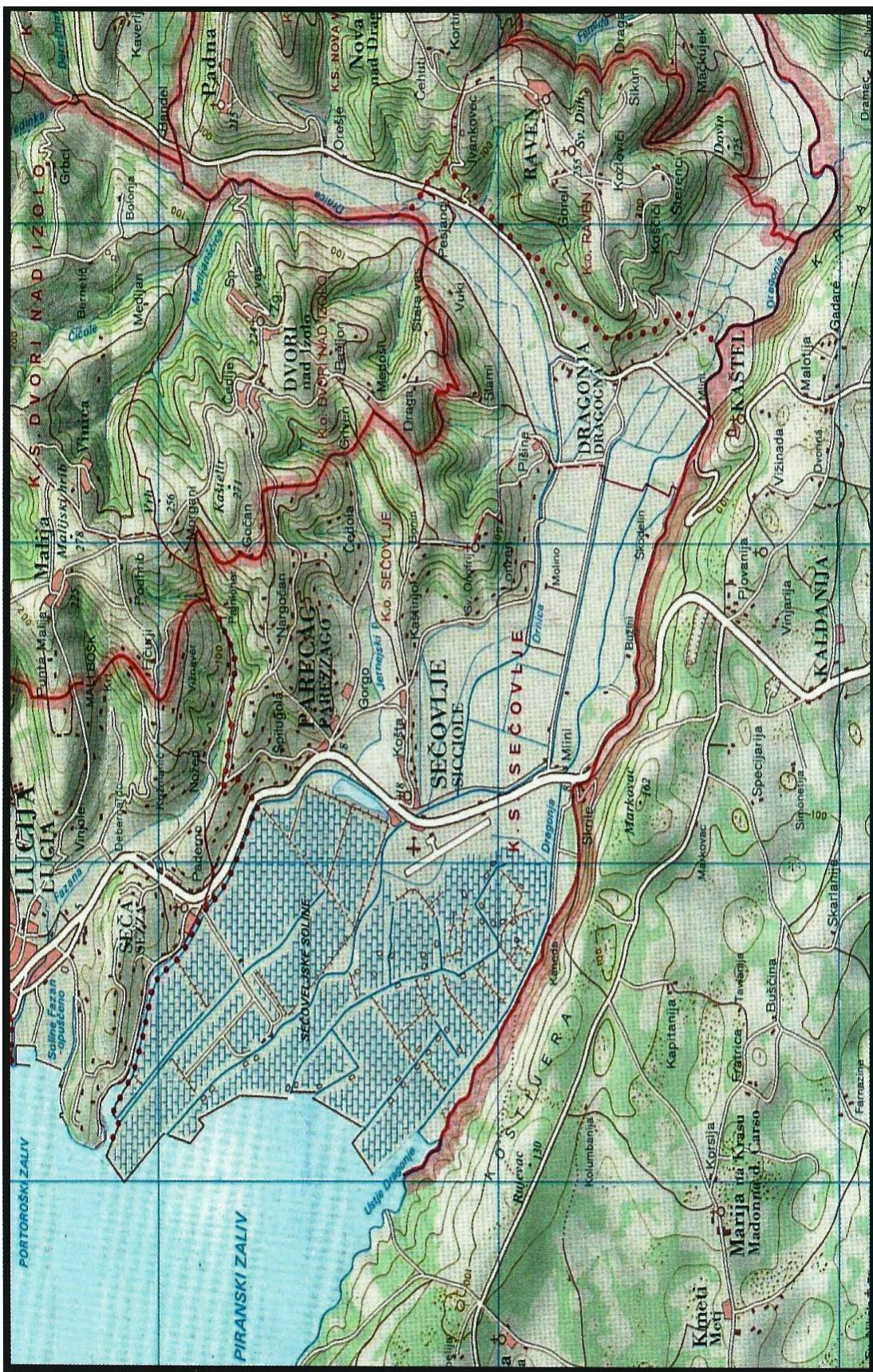
Problem pri utvrđivanju međurepubličkih granica predstavljali su i nesređeni imovinsko pravni odnosi koji su proizlazili iz neuređenih granica između općina Piran i Buje i izvedene regulacije u donjem toku Dragonje. Predsjednik Republiškega sekretarijata za pravosudje Rau Ivan objašnjava: „da na območju 18 občin v SR Sloveniji, ki mejijo na SR Hrvatsko, občinske meje niso pokrite z republiško mejo, ker po Zakonu o območju in leta 1978. meja občine identilčna z mejo katastarske občine“⁹ (Tomaić i Altić, 2013, 85). Prema tome, Slovenija je uvijek tražila promjenu državnih granica umjesto da u jednostavnijem postupku promjeni granice katastarske općine. U razdoblju od 60-ih do 80-ih godina 20. stoljeća oformljene su mnoge komisije pri općini Buje i Piran s ciljem izrade prijedloga granice između Slovenije i Hrvatske u Istri. Međutim, njihov rad nije urodio plodom, te je pitanje granice ostalo neriješeno.

⁸ Prev: „Prema katastarskom operatu i zemljišnim knjigama, ova k.o. nije samo od rijeke Dragonje, nego obuhvaća i teritorij na lijevoj obali rijeke Dragonje od 100 do 200m do podnožja brda. Ovaj pojas na Dragonji je dugačak 4-5 km. Nije sasvim jasno gdje prolazi republiška granica: ili po sredini korita rijeke Dragonje (kao što bi trebalo biti dogovoreno već iz vremena NOB-a), ili na spomenutom podnožju brda na hrvatskoj strani. Iz činjenica proizlazi da je prva varijanta ispravnija i to je po sredini rijeke Dragonje što znači da je granica definirana već za vrijeme NOB-a. U spomenutom pojasu s druge strane Dragonje nalaze se tri zaseoka: Mlini, Bužin i Škrile.“

⁹ Prev: „...da na području 18 općina u Republici Sloveniji, koje graniče sa SR Hrvatskom, općinske granice ne podudaraju se sa republičkom granicom, jer prema *Zakonu o području* 1978. godine, granica općine je identična sa granicom katastarske općine.“

Državne topografske karte koje je izradio Vojnogeografski institut u Beogradu tijekom 80-ih nisu sadržavale prikaz položaja republičke granice, no položaj je bio poznat iz navedene topografske karte 1957. godine budući da se granična linija između Republike Slovenije i Republike Hrvatske u međuvremenu na području donje Dragonje nije mijenjala. Međutim, u tom je periodu, za potrebe rada svojih općina, Geodetski zavod Slovenije izdavao topografske karte na kojima je označavana republička granica prema slovenskim zahtjevima iako su republička izdanja topografskih karata za osnovu uzimala podatke sa topografske karte Vojnogeografskog instituta u Beogradu iz 1957. godine (Tomaić i Altić, 2013) (sl. 7).

Na topografskoj karti općina Kopar, Izola, Piran izdanoj 1985. godine u mjerilu 1:50 000 položaj republičke granice označen je južno od kanala sv. Odorika. Također, karta sadrži i granice općina (puna crvena linija) te granice k.o. (tanka crvena linija). Na ovoj karti granica k.o. Sečovlje nalazi se južno od Kanala sv. Odorika što ukazuje da slovenske vlasti nisu niti tada uvažavale službenu republičku upravno-teritorijalnu i katastarsku podjelu niti su u pogledu prikaza tih granica bile usklađene sa saveznim izvorima.

Sl. 7. Topografska karta općina Koper, Izola, Piran, Geodetski zavod Slovenije, 1985. godine
 Izvor: Tomaić, T., Altić, M., 2013: *Hrvatsko-slovenska granica na rijeci Dragonji*, Matica hrvatska, Rijeka, 158.

4.4. Stanje u vrijeme razdruživanja 1991. godine i nakon njega

Potkraj 80-ih i početkom 90-ih godina 20. stoljeća u Hrvatskoj i Sloveniji dolazi do procesa raspada komunističke partije i SFRJ. Počinju se razvijati demokratski procesi koji su vodili ka višestranačju. Prvi povijesni višestranački izbori u Hrvatskoj i Sloveniji održani su 1990. godine te su označili kraj vladavine komunističke stranke. Nakon raspisivanja referenduma o neovisnosti svojih država, Hrvatska i Slovenija su na odlukama Hrvatskog sabora i Skupštine Slovenije 25. lipnja 1991. godine proglasile svoju neovisnost.

Sabor Republike Hrvatske 25. lipnja 1991. donio je *Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske*. U članku 5. te odluke stoji: „Državne granice Republike Hrvatske su međunarodno priznate državne granice dosadašnje SFRJ u dijelu u kojem se odnose na Republiku Hrvatsku te granice između Republike Hrvatske i Republike Slovenije, Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore u okviru dosadašnje SFRJ.“ Istovremeno, Skupščina Slovenije donijela je akt *Temeljno ustavno listino o samostalnosti in neodvisnosti Republike Slovenije* koja u članku 2. sadrži: „Državne meje Republike Slovenije so mednarodno priznate državne meje dosedanje SFRJ z Republiko Avstrijo, z Republiko Italijo in Republiko Madžarsko v delu, v katerem te države mejijo na Republiko Slovenijo, ter meja med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvatsko v okviru dosedanje SFRJ“¹⁰ (Tomaić i Altić, 2013, 87). Države su se međusobno priznale, naglašavajući da nemaju nikakvih teritorijalnih pretenzija jedna prema drugoj. Uzajamnim priznanjem potvrdile su da se međusobno smatraju *subjektima međunarodnog prava* (Rudolf i Kardum, 2010). Obje države slažu se da je njihova međusobna granica ona koja je zatečena na dan proglašenja neovisnosti država 25. lipnja 1991. godine tj. da unutrašnje granice republika bivše SFRJ postaju međunarodne granice. Naime, navedena izjava praktički odnosi se samo na kopnenu granicu, jer između republika unutar SFRJ morski prostori nikad nisu bili razgraničeni, tj. bili su pod punom suverenosti federacije (Rudolf i Kardum, 2010). Nakon međusobnog priznanja, Hrvatska i Slovenija započele su pregovore o graničnim pitanjima.

Hrvatska i Slovenija su 1991. godine potpisale *Sporazum o zajedničkoj državnoj granici*. U sporazumu stoji: „Po rijeci Dragonji granica prolazi cca 1 km u smjeru zapada, gdje okreće prema jugozapadu te 2 km sjeverno od naselja Momjan ponovo doseže rijeku Dragonju. Od tuda dalje prolazi granica po sredini rijeke Dragonje (Kanalom Sv. Odorika) do njenog utoka u Piranskom zaljevu“ (Tomaić i Altić, 2013, 87-88). Takvu odluku potvrdila

¹⁰ Prev: „Državne granice Republike Slovenije međunarodno su priznate državne granice dosadašnje SFRJ u djelu u kojem se odnose na Republiku Sloveniju s Republikom Austrijom, s Republikom Italijom te granica između Republike Slovenije i Republike Hrvatske u okviru dosadašnje SFRJ.“

je Arbitražna komisija u okviru Mirovne konferencije o Jugoslaviji tzv. *Badinterova komisija* (koja je dobila naziv prema njezinom predsjedniku, francuskom pravniku Robertu Badinteru). Komisija je osnovana od strane Europske ekonomske zajednice kako bi riješila sporna pravna pitanja te pospješila i ubrzala mirno rješavanje krize u bivšoj Jugoslaviji. U mišljenju 3. Badinterove komisije objašnjava se status i formiranje granica novonastalih država nakon raspada SFRJ. Stav Badinterove komisije je da se SFRJ nalazi u procesu raspada te njezine dosadašnje republičke granice postaju međunarodne granice i time zaštićene međunarodnim pravom (Bickl, 2017). Time su republičke granice dobile status državnih granica i teritorijalna osvajanja proglasile ništavnima. Republika Hrvatska i Republika Slovenija priznale su mišljenje Badinterove komisije o nepovredivosti granica te je linija razgraničenja navedena u sporazumu o zajedničkoj državnoj granici prihvaćena od strane obje država (Rudolf i Kardum, 2010; Tomaić, 2014).

Međutim, već 1992. godine Slovenija je Hrvatskoj uručila novi *Nacrt sporazuma o granici* prema kojemu bi granica tekla južno od rijeke Dragonje i po kojoj bi Sloveniji pripala naselja Mlini, Škudelin, Bužin i Škrile (Bickl, 2017). Kao odgovor na Nacrt, Hrvatska dostavlja Sloveniji *Prijedlog sporazuma o granici* u kojemu predlaže granicu koju je naslijedila nakon podjele STT-a, 1954. godine. Po tom Prijedlogu, granica bi bila na Kanalu Sv. Jeronima, odnosno na prirodnom toku rijeke Dragonje. Time bi Hrvatskoj pripao dio solana u Sečovlju te većina Savudrijske vale/Piranskog zaljeva budući da prema međunarodnom pravu granična crta na moru slijedi graničnu crtu na kopnu (Rudolf i Kardum, 2010).

Zastupnik Slovenske nacionalne stranke u Slovenskom parlamentu, Zmago Jelinčič, 1994. godine iznosi prijedlog o pripojenju hrvatskih sela: Bužin, Škudelin, Mlini i Škrile Sloveniji. Taj je prijedlog dobio gotovo svu podršku u glavnom parlamentarnom vijeću koji je potom potvrdio odluku o priključenju navedenih sela Sloveniji. No, slovenski predsjednik Milan Kučan izjavio je da ta odluka šteti međunarodnom kredibilitetu Slovenije te se zalaže za one granice u kojima su se obje države priznale. Odluka slovenskog parlamenta izazvala je nevjericu hrvatske javnosti pa je Hrvatski sabor usvojio *Deklaraciju o osudi jednostranog čina Parlamenta Republike Slovenije*. Sam čin odluke donijete u slovenskom Parlamentu za Hrvatsku nije imao nikakav pravni učinak niti je bio međunarodno važan, ali je narušio dobrosusjedske odnose (Tomaić i Altić, 2013).

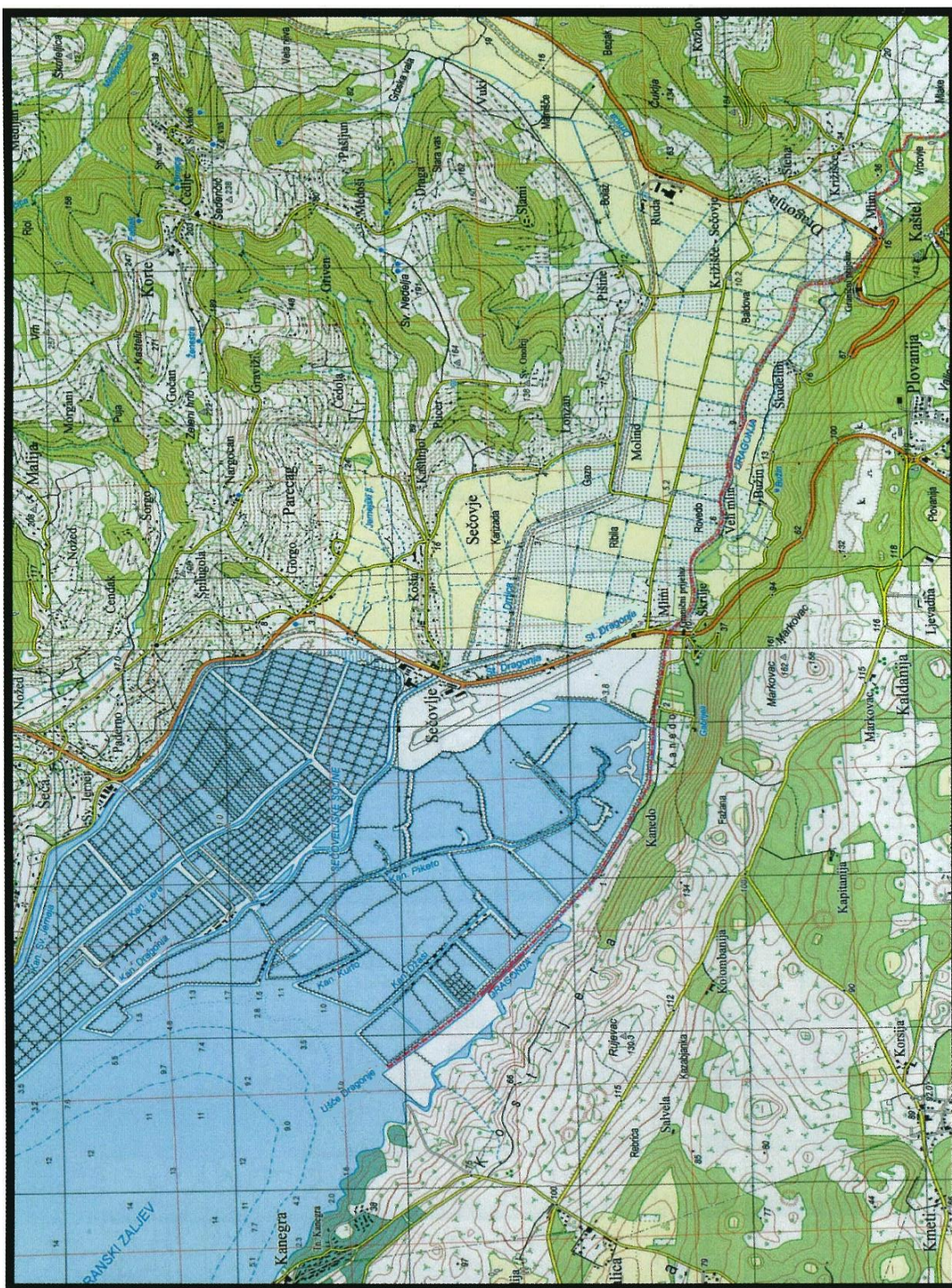
Jedan od značajnijih pokušaja da se riješi pitanje razgraničenja na području rijeke Dragonje te omogući Sloveniji izlaz na međunarodno more bio je tzv. *Sporazum Drnovšek-Račan*. Sporazum je parafiran u slovenskom Otočcu na Krki 20. lipnja 2001. godine. Osnova

za određivanje granice na kopnu bila je granica na dan osamostaljenja 25. lipnja 1991. godine. Sukladno tome, državna granica na kopnu ostaje na Kanalu sv. Odorika, a za Sloveniju sporna naselja Bužin, Škrile, Škudelin i dio naselja Mlini ostaju pod upravom Hrvatske. Sporazumom stanovnicima tih naselja omogućene su određene pogodnosti: stjecanje državljanstva Republike Slovenije, oslobođenje plaćanja robe na carini. Vezano uz granicu na moru, Hrvatska bi se odrekla 160 km² mora, podmorja i zračnog stupa iznad Sloveniji bi pripalo 80 % Savudrijske vale/Piranskog zaljeva te bio bi joj omogućen prolaz na međunarodno more kanalom tzv. „dimnik“ (širine 3,4 km, i dužine 10 km) (Rudolf i Kardum, 2010). Taj je sporazum naišao na osudu hrvatske javnosti i saborskih zastupnika i nikad nije potvrđen u Hrvatskom saboru. S druge strane, Slovenija ovaj sporazum koristi kao polazište u svojim zahtjevima za razgraničenje na moru i određivanju morske granice.

Nakon neuspjelog dogovora Drnovšek-Račan dolazi do niza incidenata u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu između slovenskih plovila i hrvatskih ribara. Slovenski policajci su hrvatskim ribarima branili aktivnosti u dijelu koji je prema sporazumu pripao Sloveniji. U ljeto 2002. godine incidenti su kulminirali i došlo je do obostranih prijetnji uporabe oružja, što je odjeknulo i u stranim medijima. Na međuvladinom sastanku održanom 10. lipnja 2005. obje su strane obvezale se suzdržavati od provokacija. Toga je dana utemeljena zajednička hrvatsko-slovenska komisija pod predsjedanjem akademika Petra Strčića i dr. Janka Prunka sa ciljem pripreme pravnih temelja za daljnje pregovore za utvrđivanje granice. Na Strateškom forumu na Bledu održanom 26. kolovoza 2007. godine slovenski premijer Janez Janša i hrvatski premijer Ivo Sanader dogovorili su se o načelnom rješenju spora na nekom međunarodnom sudu budući da se problem razgraničenja nije mogao riješiti bilateralnim ugovorom (Bickl, 2017; Tomaić, 2011). Međutim, dogovor nije bio nikad realiziran. Slovenija je zbog spora o granici počela usporavati pristupne pregovore Hrvatske za učlanjenjem u Europsku uniju, a u prosincu 2008. godine pregovore je blokirala. Blokirala je sedam poglavlja (Poljoprivreda, Sigurnost hrane, Veterinarstvo i fitosanitarna politika, Oporezivanje, Mrežne infrastrukture, Regionalna politika, Prava, slobode i sigurnost, Okoliš) uz obrazloženje da priloženim dokumentima Hrvatska prejudicira granicu (Rudolf i Kardum, 2010). Hrvatska je stoga prihvatila slovenske uvjete rješenja spora na Arbitražnom sudu u zamjenu za deblokadu pristupnih pregovora. Sporazum o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije potpisan je u Stockholmu 4. studenog 2009. godine.

Položaj Hrvatsko-slovenske granice nakon razdruživanja prikazuju hrvatske službene topografske karte koje izdaje Državna geodetska uprava u Zagrebu. Na službenoj

državnoj topografskoj karti Hrvatske mjerila 1 : 25 000, listu Umag i Buje iz 2002. položaj granične crte prikazan je (crvenom isprekidanom linijom) na Kanalu sv. Odorika, u skladu sa zatečenim stanjem prilikom razdruživanja 1991. godine. Međutim, nazivi navedenih vodotoka su loše označeni. Tako uz prirodni tok Dragonje uzvodno od Sečovlja piše Stara Dragonja, dok je uzvodno od Sečovlja tok označen kao Kanal Dragonja. Uz Kanal sv. Odorika velikim slovima piše Dragonja sugerirajući da se radi o glavnom prirodnom toku Dragonje. Naime, takva pogreška čini štetu Hrvatskoj jer se misli da je prirodni tok rijeke Dragonje na Kanalu sv. Odorika, a ne sjevernije (sl.8).

Sl. 8. Hrvatsko-slovenska granica na području donje Dragonje na službenoj topografskoj karti RH 1 : 25 000, 2002. godine.
 Izvor: Tomaić, T., Altić, M., 2013: *Hrvatsko-slovenska granica na rijeci Dragonji*, Matica hrvatska, Rijeka, 159.

5. HRVATSKI I SLOVENSKI PRIJEDLOZI RAZGRANIČENJA U SAVUDRIJSKOJ VALI (PIRANSKOM ZALJEVU)

Savudrijska vala/Piranski zaljev je morski zaljev smješten u južnom djelu Tršćanskog zaljeva te je mjesto razgraničenja Republike Hrvatske i Republike Slovenije. Istočna obala zaljeva pripada Sloveniji, a zapadna obala pripada Hrvatskoj. Ovakvo se razgraničenje definira kao mješovito zato što države na kopnu leže bočno jedna uz drugu, u samom zaljevu sučelice jedna drugoj, dok na izlasku iz zaljeva, ponovo se nalaze bočno jedna drugoj (Turkalj, 2001).

Kroz povijest, Piranski je zaljev uvijek teritorijalno pripadao jednoj državi: Veneciji, Habsburškoj Monarhiji, Italiji. Kapitulacijom Italije, narodna vlast proglašava pripojenje Istre Hrvatskoj (13. rujna 1943.) i Sloveniji (16. rujna 1943.). Obje su republike tada prihvatile granicu na rijeci Dragonji te podijelile administrativnu vlast na tom području na općinu Buje u Hrvatskoj i Kopar u Sloveniji. U dopisu o osiguranju državne granice na moru koji je 1985. godine upućen Saveznom ministarstvu unutarnjih poslova od strane slovenskog MUP-a, precizno označuje kopnenu granicu između Republike Hrvatske i Republike Slovenije točkom u kojoj se rijeka Dragonje ulijeva u more: „Državna granica na moru dugačka je 16 nautičkih milja ili 29,6 km. Obala u dužini približno 35 km prostire se od Lazareta (državna granica s Republikom Italijom) do utoka rijeke Dragonje u more (državna granica s Hrvatskom)“ (Tomaić, 2011, 404).

Hrvatsko-slovenski pregovori o graničnim pitanjima počeli su nakon osamostaljenja Hrvatske i Slovenije 25. lipnja 1991. godine. Obje države su se složile da nijedna nema teritorijalnih pretenzija prema drugoj te da granice na moru nisu bile utvrđene pa se moraju odrediti u skladu s međunarodnim pravom. Slovenija je tijekom pregovora Hrvatskoj uručila *Nacrt sporazuma o zajedničkoj granici*. Prema tom dokumentu granica je prolazila donjim tokom rijeke Dragonje tj. Kanalom Sv. Odorika i tekla sredinom Piranskog zaljeva do granice s Italijom. Međutim, 1993. godine slovenski je parlament usvojio *Memorandum o Piranskom zaljevu*. U tom dokumentu Slovenija izjavljuje da se granica na moru tek treba odrediti te odbacuje primjenu kriterija crte sredine jer tvrdi da je izvršavala jurisdikciju i vlast nad Piranskim zaljevom u bivšoj Jugoslaviji i da je takvo stanje zatečeno pri proglašavanju neovisnosti obiju država 25. lipnja 1991. godine (Bickl, 2017; Tomaić, 2011). Dakle, prema navedenom *Memorandumu* Slovenija zahtjeva suverenost nad cijelim Piranskim zaljevom koji se temelji na isključivom uvažavanju povijesnog naslova i drugih posebnih okolnosti primjenom načela *uti possidetis*, te izravan pristup otvorenom moru.

U međunarodnoj praksi pri razgraničenju teritorijalnih mora najčešće korištena metoda je crta sredine ili ekvidistance. Prvo načelo prava mora je da kopno dominira nad morem, što znači da je kopno ono koje daje obalnoj državi pravo na morske vode koje oplakuju njezine obale i ono je primjenjivo na sva razgraničenja morskih prostora (Degan, 1994). Izvori međunarodnog prava koji reguliraju razgraničenje teritorijalnog mora su prava sadržana u dvije konvencije: Konvenciji o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu iz 1958. i Konvenciji o pravu mora iz 1982. godine. Hrvatska i Slovenija ratificirale su obje konvencije. Članak 15. Konvencije o pravu mora regulira samu metodu razgraničenja teritorijalnog mora između država čije obale leže sučelice ili međusobno graniče: „Kad obale dviju država leže sučelice ili međusobno graniče, nijedna od tih država nije ovlaštena, ako među njima nema suprotnog sporazuma, proširiti svoje teritorijalno more preko crte sredine, kojoj je svaka točka jednako udaljena od najbližih točaka polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora svake od tih država” (Konvencija o pravu mora, članak 15. NN, br. 9, 2002).

Slovenski stavovi o razgraničenju predstavljeni su u *Bijeloj knjizi o granici između Republike Slovenije i Republike Hrvatske* iz 2006. godine. U tom je dokumentu ponovno izneseno stajalište Slovenije da treba imati izlaz na otvoreno more te da joj Piranski zaljev pripada u cjelini. Temeljno stajalište Slovenije glede slovensko-hrvatskog graničnog pitanja da je Slovenija kao dio nekadašnje Jugoslavije imala teritorijalni izlaz na otvoreno more pozivajući se na Osinski sporazum iz 1975. godine koji definiraju morsku granicu s Italijom od kopna do otvorenog mora (Degan, 2007). Međutim, iako su Hrvatska i Slovenija nasljednice tog sporazuma, on ne osigurava Sloveniji pomorski kontakt s otvorenim morem kao ni Hrvatskoj kopneni kontakt s Italijom.

U prethodnom poglavlju navedeno je da granična crta na moru ovisi o graničnoj crti na kopnu. Na sljedećim kartama prikazano je kako bi granična crta trebala izgledati u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu kad bi se koristila metoda ekvidistance. Na prvoj karti prikazana je crta razgraničenja prema hrvatskome stajalištu 1991. – 1993. godine gdje je polazna točka bila sredina ušća prirodnog toka rijeke Dragonje. Temeljem te karte vidljivo je da bi veći dio zaljeva trebao pripasti Hrvatskoj (sl.9). Na drugoj karti prikazano je hrvatsko stajalište razgraničenja prema Deklaraciji Hrvatskog sabora iz 1999. godine. Na njoj je polazna točka bila sredina ušća Kanala sv. Odorika čime bi Slovenija dobila većinu zaljeva (sl.10).

Sl. 9. Razgraničenje morskog područja Savudrijske vale/Piranskog zaljeva *crtom sredine/ekvidistance* prema hrvatskome stajalištu 1991. – 1993. godine

Izvor: Gržetić i dr. 2010. O granicama u Sjevernom Jadranu, *Poredbeno pomorsko pravo*, 49 (164), 38.

Sl. 10. Hrvatsko stajalište razgraničenja prema Deklaraciji Hrvatskog sabora, 1999. godine

Izvor: Gržetić i dr. 2010. O granicama u Sjevernom Jadranu, *Poredbeno pomorsko pravo*, 49 (164), 44.

6. ODLUKA MEĐUNARODNE ARBITRAŽE

6.1. Granica u donjem toku rijeke Dragonje

Predmet razmatranja međunarodne arbitraže je bilo i sporno područje naselja Škrile, Bužin, Veli Mlin i Škudelin koja se nalaze u donjem toku rijeke Dragonje. To područje Hrvatska smatra sastavnom dijelom Grada Buje dok ga Slovenija smatra sastavnim dijelom Grada Kopra. Uzrok neslaganja je pitanje lokacije granice. Hrvatska tvrdi da je granica određena tokom rijeke Dragonje dok Slovenija smatra da se granica nalazi južnije od rijeke Dragonje tj. prati južnu granicu katastarske općine Sečovlje.¹¹ U sljedećim poglavljima navedeni su hrvatski i slovenski argumenti temeljem kojih je arbitražni sud donio odluku o razgraničenju na tom području.

6.1.1. Hrvatski argumenti

Hrvatska smatra da ima pravo uprave nad naseljima Škrile, Bužin, Škudelin i Mlini temeljem sporazuma između hrvatskog i slovenskog rukovodstva u Maliji 1944. godine u kojem je dogovoreno razgraničenje hrvatskog i slovenskog upravnog područja na prostoru zapadne Istre na rijeci Dragonji. Nakon toga svi su postupci, odluke i zakoni vezani uz to područje doneseni u skladu s navedenim sporazumom. Tako su VUJA i IONO *Odlukom o podjeli Istarskog područja na kotareve i općine* 1952. godine potvrdili granicu na rijeci Dragonji te naselja Bužin i Škudelin svrstali u kotar Buje. Također, prilikom podjele STT-a 1954. godine donesen je *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o podjeli Narodne Republike Hrvatske na kotareve, gradove i općine* u kojem su imenovana sva naselja i njihova pripadnost upravnim područjima. Prema tom zakonu naselja Bužin i Škudelin pripadala su općini Buje (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

Hrvatska navodi da je „partizanski dogovor“ iz 1944. godine potvrđen u preporuci Granične komisije 1955. godine od strane najviših vlasti obiju republika. Izvršno vijeće Narodne Republike Slovenije prihvatilo je preporuku „da se potvrdi granica na rijeci Dragonji prema trenutnoj situaciji“. Izvršno vijeće Narodne Republike Hrvatske potvrdilo je da je granica između kotara Buje i kotara Koper rijeka Dragonja. Hrvatska smatra da je suglasnost između Izvršnih vijeća iz 1955. godine dispozitivni izvor pravnog osnova rješenja nad navedenim područjem. Hrvatska tvrdi da je sporazum ostao na snazi i da su obje strane

¹¹ Važno je naglasiti da u ovom poglavlju dokumenta arbitražne odluke nije jasno odnosi li se granica na prirodni tok Dragonje ili na Kanal sv. Odorika.

priznale i poštivale Dragonju kao granicu te da Slovenija nije prosvjedovala protiv općinskih uredbi koje je donosila Hrvatska (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

Hrvatska tvrdi da su 1963. godine, na zahtjev Katastarskog ureda Buje, slovenske vlasti prenijele u taj ured katastarski operat o naseljima na južnoj obali Dragonje koji se od vremena austrijske vlasti održavao u Piranu, Kopru ili Sečovlju. Nadalje, Hrvatska se u svojim argumentima oslanja na Udinski ugovor iz 1963. godine, kojim je uspostavljen granični režim prometa između Italije i FNRJ. U prilogu tog ugovora navodi se da se naselja Škudelin, Bužin i Škrile nalaze u sklopu općine Buje, gdje tim stanovnicima Hrvatska izdaje dozvole za prelazak preko granice (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

Hrvatska priznaje da su u vremenu od 1947. do 1955. godine lokalne slovenske vlasti prosvjedovale oko dogovorene granice. Također, navodi da je Slovenija od lipnja 1948. do srpnja 1949. godine prikupljala peticije stanovnika Mlina, Velog Mlina i Bužina da pripadnu pod administraciju Kopra. Hrvatska tvrdi da te peticije poništavaju slovenski argument o upravi nad tim naseljima. Naime, ako su Bužin i Veli Mlin na južnoj obali Dragonje bili dio Kopra, onda im ne bi trebala peticija za njihovo uključenje. Godine 1948. IONO je odobrilo zahtjev stanovnika naselja Mlini da se izdvoje iz Buja i pripadnu Kopru no već 1949. godine vraćena je sva dokumentacija stanovnika tog naselja Lokalnom narodnom odboru Kaštel, tj. Bujama (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

U pogledu granice na rijeci Dragonji, Hrvatska tvrdi da zadnjih 3,5 km, prije nego Dragonja utječe u more, granica treba ići po prirodnom toku te da je zemlja sjeverno od Kanala sv. Odorika, hrvatski teritorij. Međutim u drugom krugu usmenog argumentiranja, Hrvatska je potvrdila svoju poziciju na rijeci Dragonji po Kanalu sv. Odorika kao granicu iz 25 lipnja 1991. godine (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

6.1.2. Slovenski argumenti

Slovenija smatra da na „partizanskom dogovoru“ iz 1944. godine, nije službeno uspostavljena granica jer regionalni predstavnici vojne uprave koji su sudjelovali na tom dogovoru nisu imali nadležnost za uspostavljanje granice. Stoga, smatraju da je ovaj dogovor bio samo opis pojedinih zona utjecaja koja je upućivala na rijeku Dragonju radi praktičnosti. Također, Slovenija navodi da ne postoji izravni zapis s tog sastanka, već da je razgraničenje dogovoreno usmeno (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

Slovenija naglašava da je odbijanje stanovnika Mlina i Bužina da budu administrativno priključeni Bujama dovelo do naknadnih odluka IONO da prihvate zahtjeve

te ih administrativno povežu uz Sečovlje. Stoga smatra da *Odluka o podjeli Istarskog područja na kotareve i općine* iz 1952. godine “tipografska greška” jer su naselja Bužin i Škudelin svrstana pod kotar Buje, a Mlini pod kotar Kopar, a ne kako je prije bilo dogovoreno da pripadnu Sečovlju (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

Nadalje, Slovenija smatra bitnim izmjere katastarske općine Piran iz 1953. godine koje je provelo tijelo za izmjere i kartiranje u Kopru. Uspostavili su granicu katastarske općine Sečovlje u koju su uključili tri naselja na lijevoj obali Dragonje. Slovenija tvrdi da je ova situacija ostala nepromijenjena što potvrđuje *Zakon o teritoriju kotara i općina Socijalističke Republike Slovenije* iz 1964. godine koji su više puta potvrdile unutarnje vlasti i zakonodavstvo nakon toga. Smatraju da točnu granicu u ovom području predstavljaju katastarski zapisi k.o. Sečovlje. Središnje pitanje je određivanje granice između dva kotara 1954. u vrijeme podjele STT-a. Slovenija tvrdi da je u Istri općenito, a posebno na području donje Dragonje, katastar prethodio uspostavi administrativnih granica i stoga „katastar u ovom području dobiva čak veću težinu nego igdje drugdje.” Slovenija tvrdi da, uspoređujući katastarske mape Austrije i rezultati mjerenja iz 1953. godine, potvrđuju njihove tvrdnje (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

Granična komisija iz 1955. godine, izradila je dva prijedloga. 1) o osam naselja katastarske općine Gradina; 2) o naseljima Mlini, Škrile, Bužin koje Slovenija smatra dijelom Sečovlja. Komisija je kasnije uvidjela da granica prolazi rijekom Dragonjom, tako da bi naselja na lijevoj obali Dragonje: Mlini, Škrile i Bužin trebala biti u Hrvatskoj. Slovenija je odbacila prijedloge vezane uz ova tri naselja jer ih nadležna slovenska tijela nisu potvrdila, dok je za slučaj Gradin zbog zahtjeva stanovnika dobila potrebnu suglasnost. Slovenija tvrdi da nije bilo sporazuma između stranaka te da se spor oko ta tri naselja nastavljao i dalje (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

Slovenija ističe da su se u deltastom ušću, koje se formiralo izlivanjem rijeke Dragonje kroz niz kanala južno i jugoistočno od zaljeva, u 18 st. razvile solane. Prema Sloveniji, solane se mogu podijeliti u katastarske čestice na temelju kojih može biti stvorena mapa u svrhu ubiranja poreza. Slovenija napominje da su solane uključene u katastar te označene zemljišnim brojevima na katastarskoj mapi u svrhu reguliranja još od vremena Habsburgovaca pa sve do katastarskih izmjera 1953. godine. Solane su tada bile dio katastarske općine Piran. Stoga Slovenija smatra da bi granica između republika trebala slijediti granicu između katastarskih općina Sečovlje (bivši Piran) i katastarske općine Kaštel. Slovenija tvrdi da je cijela dolina Dragonje uključujući ušće, solane i zaljev

jedinstven ekosustav koji mora biti sagledavan cjelovito tj. treba pripasti Sloveniji (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

6.1.3. Analiza i odluka međunarodnog suda

Sud je prihvatio da u vrijeme Austro-Ugarske Monarhije na ovom području nije bilo administrativnih granica te da se administrativna podjela dogodila kasnije. Predstavnici hrvatskog i slovenskog partizanskog pokreta sastali su se u Maliji 1944. godine gdje su dogovorili podjelu svojih aktivnosti duž rijeke Dragonje. Taj je dogovor zamijenio sve dotadašnje dogovore. Sud je analizirao dokumente i uvidio da niti jedan kasniji dogovor nije mjenjajmo dogovor iz 1944. godine već je utvrdio da je rijeka Dragonja tijekom STT-a i nakon STT-a služila kao razdjelna linija između kotareva Kopar i Buje (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

Sud je smatrao da zahtjev stanovnika Mlina i Bužina da se izdvoje iz kotara Buje te pripadnu pod administraciju Sečovlje nema nikakav učinak na teritorijalnu promjenu koja bi došla kao odgovor na te zahtjeve. Taj je zahtjev zapravo dokaz da su naselja spadala pod kotar Buje jer u protivnom ne bi pisali peticiju što znači da granica nije bila južno od Dragonje.

Spor između stranaka u vezi s mjestom granice na ovom području nastao je donošenjem *Odluke o podjeli Istarskog područja na kotareve i općine* 1952. godine. Slovenija je prosvjedovala protiv "tipografske pogreške" koja pripisuje Bužin i Škudelin pod kotar Buje, tj. Hrvatsku. Spor je tada ostao neriješen, što je dovelo do formiranja Granične komisije 1955. godine. Ovo je posebno potvrđeno pismom od 17. lipnja 1955., u kojemu je Izvršno vijeće Slovenije zatražilo formiranje posebne komisije da riješi pitanje razgraničenja između kotareva. Sud je smatrao da je ovo pismo važno. Prvo, ono sadrži jasnu izjavu od najvišeg organa slovenske vlasti da stvarna granica između kotara Kopar i kotara Buje nije u skladu s gore navedenom slovenskom tvrdnjom („tipografska greška“), već da je uz rijeku Dragonju (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

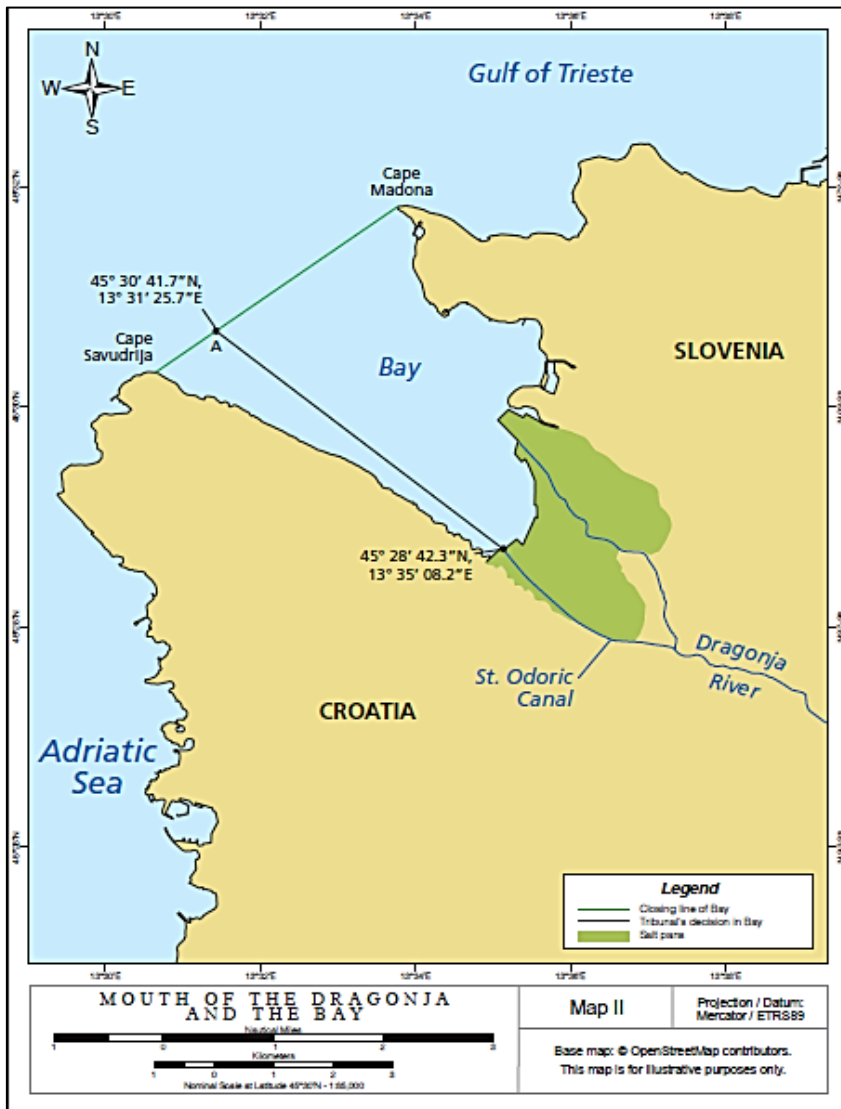
Granična komisija „jednoglasno je zaključila i predložila Izvršnom vijeću Slovenije da je granica određena na rijeci Dragonji, to jest prema stvarnom situaciji.” Sud napominje da je utvrdio postojanje poteškoća između stranaka o točnom prijevodu prijedloga koji je predstavljen Izvršnom vijeću Narodne Republike Slovenije. Slovenija tvrdi da je točan prijevod prijedloga bio taj da je granica „utemeljena” ili „određena” duž Dragonje, a „ne potvrđena”, kao što je Hrvatska podrazumijeva. Sud nije smatrao da je ova semantička nijansa bitna. Prijedlog, kao što je prevedeno od strane Slovenije, jest da “granica bude

uspostavljena tako da prolazi uz Dragonju ili prema stvarnoj situaciji, tj. od ušća Dragonje do mosta preko Dragonje blizu sela Kaštel i uzvodno prema sadašnjoj situaciji.” Od upotrebe pojma „prema stvarnoj situaciji” koje je Hrvatska prevela kao „prema trenutnoj situaciji”, jasno je da je namjerni učinak prijedloga bio usklađivanje granice „prema stvarnoj situaciji“ i da bude tako potvrđena. Sud je također imao poteškoća s prihvaćanjem slovenskog argumenta da je prijedlog Granične komisije „prekinut“ jer nije pravno potvrđen kroz utvrđeni postupak. Naime, sud primjećuje da je Izvršno vijeće Narodne Republike Slovenije razgovaralo o prijedlozima te ih je 21. srpnja 1955. odlučilo prihvatiti, što je potom priopćeno Izvršnom vijeću Narodne Republike Hrvatske u pismu 25. srpnja 1955. Hrvatska je prihvatila odluku granične komisije 3. kolovoza 1955. Prema tome, sud je utvrdio da između stranaka dogovoreno da granica između kotareva Kopar i Buje prate rijeku Dragonju (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

Slijedom toga, sud je utvrdio da granica između stranaka danas također prati tu rijeku; završava u točki usred Kanala sv. Odorika (Dragonja); ta točka ima koordinate 45° 28'42.3" N, 13°35'08.2" E. Sud priznaje da tako utvrđena granica može predstavljati neke praktične neugodnosti stanovnicima malog broja naselja, koji su na hrvatskoj strani granice od 1947. godine, a koji su ekonomski vezani za slovenski grad Sečovlje. Sud zahtjeva od stranaka suradnju kako bi se osiguralo stanovništvu u zaseocima na hrvatskoj strani granice da imaju odgovarajuće mogućnosti i prava pristupa Sloveniji (Odluka Arbitražnog suda, 2017).

6.2. Granica u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu

Granica u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu bila je jedan od predmeta razmatranja arbitražnog suda. Temeljem analize hrvatskih i slovenskih argumenata sud je odlučio da bi razgraničenje trebalo slijediti liniju koju su stranke predložile u sporazumu *Drnovšek-Račan* 2001. godine. Prema tom sporazumu i odluci međunarodne arbitraže, crta se povukla od ušća rijeke Dragonje (Kanal sv. Odorika) do točke na završnoj crti zaljeva, koja se nalazi na ¼ udaljenosti od rta Savudrija do rta Madona. Sud je smatrao da ta linija odgovara učincima Hrvatske i Slovenije u tom zaljevu. Stoga, granica između Hrvatske i Slovenije u zaljevu je prava linija koja se spaja na točku u sredini Kanala sv. Odorika s koordinatama 45°28'42.3" N, 13°35'08.2" E, do točke A s koordinatama 45°30'41.7" N, 13°31'25.7" E (Odluka Arbitražnog suda, 2017) (sl.11).

Sl. 11. Razgraničenje u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu prema odluci međunarodne arbitraže 2017. godine

Izvor: Odluka arbitražnog suda, 2017. 280.

7. POST-ARBITRAŽNO VRIJEME

Usljed kontaminiranog procesa arbitražnog postupka, Republika Hrvatska je u srpnju 2015. godine izašla iz Sporazuma o arbitraži s Republikom Slovenijom. Hrvatski sabor jednoglasno je donio odluku o prekidu *Sporazuma o arbitraži* kojim naša država nije više stranka u postupku. Stoga arbitražna odluka nema nikakav pravni učinak na Hrvatsku. To znači da Hrvatska odluku Arbitražnog suda neće implementirati niti priznati. Prihvaćanje takve odluke značilo bi prihvaćanje i potvrđivanje korumpiranih sudaca i njihovih slovenskih suradnika. A prihvaćanje takve validne odluke Hrvatska bi dezavuirala međunarodno pravo za razliku od slovenske strane koja tvrdi da neprihvaćanjem takve arbitražne odluke Hrvatska krši međunarodno pravo. Stoga, arbitražna odluka kao takva ne može biti osnovom za buduće razgraničenje između Hrvatske i Slovenije.

U razgraničenju kopnene granice, Sud je poglavito poštivao katastarske granice na koje se Hrvatska pozivala. Tako izgleda da je Hrvatska dobila spor što se tiče kopnene granice; dobila je Svetu Geru te nekoliko zaselaka s ukupno 70-ak stanovnika. Tako su i sporna naselja južno od rijeke Dragonje (Bužin, Mlini, Škrile i Škudelin) ostala hrvatska (Tomaić, 2018).

Što se tiče granice na moru, Slovenija je tvrdila da je izvršavala jurisdikciju i vlast u cijeloj Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu u bivšoj Jugoslaviji te da je takvo stanje zatečeno pri proglašavanju neovisnosti obiju država 25. lipnja 1991. godine. Stoga je zahtijevala primjenu načela *uti possidetis*. Razgraničenje na moru u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu primjer je u kojemu je Arbitražni sud povrijedio međunarodno pravo mora koristeći neutemeljene činjenice u donošenju odluke. Sud je Hrvatskoj dodijelio $\frac{1}{4}$ zaljeva tj. 3,8 km². Međutim, činjenica je da je Hrvatska i u bivšoj državi izvršavala svoje državne ovlasti na svojoj polovici zaljeva. To znači da su crtu sredine kao granične crte suglasno prihvaćale i Hrvatska i Slovenija (Tomaić, 2018).

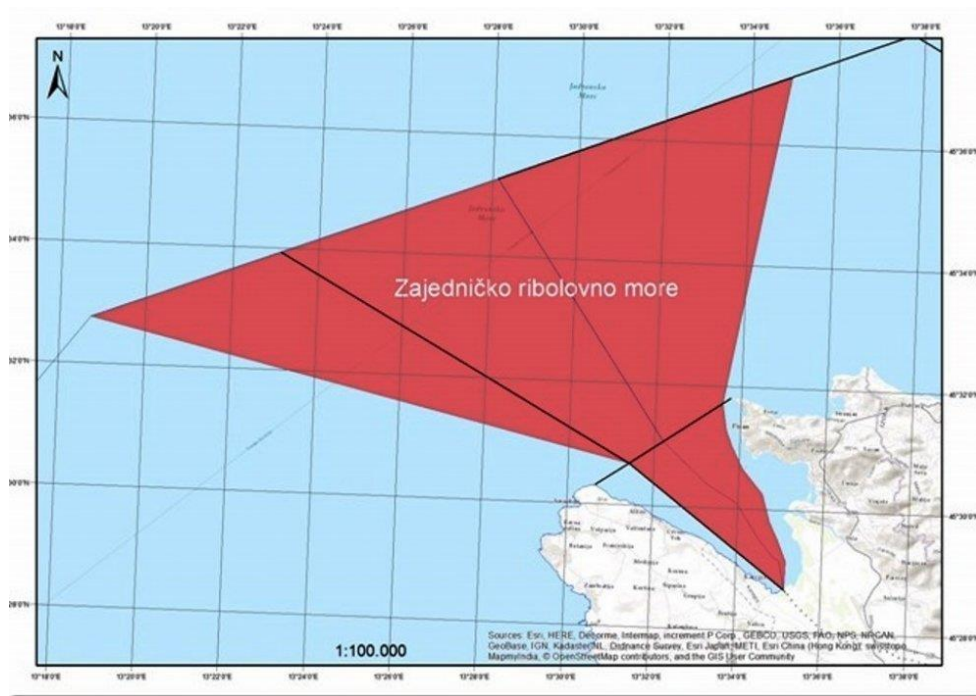
Na dan donošenja arbitražne odluke 29. lipnja 2017. godine slovenski premijer Miro Cerar izjavio je: „U skladu s arbitražnom odlukom, prvo ćemo pozvati Republiku Hrvatsku da nastavi zajedničku provedbu. U tu svrhu poslat ćemo hrvatskoj strani službeni poziv za dijalog o ispunjenju i provedbi presude u razumnom roku.” (Bickl, 28, 2017). Istog je dana hrvatski premijer Andrej Plenković izjavio „Prva i najvažnija poruka hrvatske vlade jest da današnja arbitražna odluka ne veže nas ni na koji način, niti razmišljamo o primjeni njezina sadržaja. Druga poruka je da je Hrvatska usvojila stajalište o arbitraži vrlo jasno i nedvosmisleno u parlamentu prije dvije godine.” (Bickl, 28, 2017).

Neke od članica Europske unije, Sjedinjene Američke Države te Europska komisija iznijele su svoja stajališta spram donijete odluke. Premijeri Beneluxa naglasili su važnost vladavine zakona kao temelja na kojem je izgrađena Europska unija te pozvali da obje strane poštuju arbitražnu odliku u konstruktivnom duhu (Express, 4. 7. 2017). Njemačka diplomacija, preko veleposlanstva u Zagrebu, poručila je da očekuje poštivanje odluke arbitražnog suda. „Međunarodno arbitražno sudstvo vrijedan je instrument međunarodnog prava te igra važnu ulogu u rješavanju međudržavnih sporova. U vezi s jednim bilateralnim pitanjem, Slovenija i Hrvatska zajedno su se podvrgnule međunarodnom arbitražnom postupku sporazumom od 4. studenoga 2009.“, kažu te ističu: „Očuvanje integriteta međunarodnog sudstva u zajedničkom je interesu svih država. Države članice Europske unije u tome moraju prednjačiti dobrim primjerom” (Express, 4. 7. 2017). Ambasada Ujedinjenog Kraljevstva u Zagrebu rekla je da podržava sudski proces i legalno rješavanje sporova. No, ambasada Ujedinjenog Kraljevstva navodi da je ovaj spor bilateralni spor i da je to stvar hrvatske i slovenske Vlade. Htjeli bi vidjeti rješenje tog spora, no da je to na dvjema stranama da odluče kako će to postići (Jutarnji list, 29. 6. 2017). Američka veleposlanstva u Zagrebu i Ljubljani izjavila su da ne zauzimaju strane u ovom sporu te da je na dvije države koje su ujedno članice EU i NATO saveza da riješe to bilateralno pitanje. Također, naveli su da nude posredovanje između Hrvatske i Slovenije tokom rješavanja sporazuma ukoliko je to potrebno (Jutarnji list, 17. 1. 2018). Predsjednik Europske komisije Jean-Claude Juncker izjavio je da granični spor između Hrvatske i Slovenije nije samo bilateralno pitanje, već da utječe na cijelu Europsku uniju te predlaže da Komisija posreduje između dviju strana (T-portal, 8. 1. 2018).

Nesporno je da bilateralni sporovi nisu u nadležnosti Europske unije i Europske komisije. Uz tanku podršku zemalja Beneluxa, upitnog stava Njemačke i pomirljiva tona Europske komisije, jedino što Slovenija može poduzeti jest njezino buduće uskraćivanje potpore i pokušaj blokade ulaska Hrvatska u Schengenski prostor i OECD. Slovenski pokušaji ucjene i pritisaka dio su njihovog uobičajenog diplomatskog djelovanja naspram Hrvatske. No, Hrvatska ne bi trebala popustiti takvim pritiscima.

Hrvatska i Slovenija trebale bi s vremenom pronaći model na kojemu će moći graditi dijalog i rješavati otvorena pitanja koja nisu samo granična, već postoji cijeli niz neriješenih problema. Treba se suzdržavati od nepotrebnih sukobljavanja i prijetnji (primjerice, pozivanja na oružje) već se treba pridržavati postojećeg režima upravljanja do konačnog rješenja.

Započeti su bili dogovori između Hrvatske i Slovenije o “kompromisnom rješenju” oko razgraničenja u Piranskom zaljevu. Premijer Andrej Plenković dogovarao se sa predstavnicima parlamentarnih stranaka oko nastavka političkih razgovora o modelu razgraničenja sa Slovenijom te mogućnosti utvrđivanja neutralne zone gdje će moći hrvatski i slovenski ribari zajedno ribariti. Uprava ribarstva Ministarstva poljoprivrede izradila je kartu s prikazom hrvatskog prijedloga režima koji štiti hrvatske ribare (sl. 12).

Sl. 12. Hrvatski prijedlog zajedničkog ribolovnog mora početkom 2018. godine

Izvor: T-portal, <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/imamo-kartu-ovako-izgleda-plenkovicevo-rjesenje-za-piranski-zaljev-foto-20170914>, (28. 1. 2018.)

Prema karti, Hrvatska predlaže nešto veći akvatorij od same granice, koja je lijeva crna crta na karti. U tom bi se pojasu trebao uspostaviti režim ribarenja. Akvatorij bi bio dobar kompromis u cilju da se smire napetosti (T-portal, 15. 9. 2017). Međutim, bezuspješno.

Potom, je održano sedam sastanaka između slovenske i hrvatske strane na ekspertnoj i političkoj razini s ciljem pronalaska prijedloga rješavanja tog bilateralnog spora. Prijedlog zajedničkog rješenja predložen je stranim državama i njihovim predstavnicima. Izazvao je vrlo pozitivne komentare te je apostrofitan kao dobar i konstruktivan način kojim bi se počeo rješavati problem. Iako je Slovenija u razgovorima okvir ocjenila jako dobrim, nije ga formalno prihvatila te se povukla u vrijeme zadnjeg posjeta slovenskog premijera Mire Cerara Zagrebu. Preduvjet navedenom prijedlogu tj. Protokolu o granici, bio je dogovor i

nacrt granice na kopnu i na moru koji bi se razlikovao arbitražne odluke. U prvom članku protokola, obje bi države potvrdile da granica na kopnu ide onako kako je nacrtana u kartama u sklopu tog protokola, dok bi se druga točka na isti način bavila granicom na moru. Treća točka bila bi režim plovidbe kroz hrvatsko teritorijalno more, gdje bi režim bio malo liberalniji, a četvrta komisija kojom bi se demarkirala granica na kopnu. Zadnja odredba tog protokola ticala bi se njegovog stupanja na snagu prema kojoj bi svaka država trebala sama odlučiti koji je unutarnji postupak potreban da bi taj protokol stupio na snagu (Večernji list, 17. 1. 2018).

Unatoč zajedničkim sastancima i pokušajima dogovora, Slovenija je nastavila sa zahtjevima o poštivanju i primjenjivanju odluke Arbitražnog suda. Stanovnicima naselja koja su prema odluci pripala Hrvatskoj Slovenija nudi 45 000 € po osobi, a četveročlanoj obitelji 100 000 € za preseljenje u Sloveniju, dok savudrijske ribare kažnjava za donekle sličnu novčanu kaznu ukoliko se zateknu na slovenskom dijelu Savudrijske vale/Piranskog zaljeva. Takvi postupci ne pridonose poboljšanju međudržavnih odnosa te stvaraju dodatne tenzije.

Hrvatska i Slovenija trebaju nastaviti tražiti zajedničko rješenje bilateralnim dogovorima koji otvaraju mogućnost bolje komunikacije i uspostave konkretnih odnosa temeljenih na međusobnom uvažavanju i poštivanju koji sada nedostaju u diplomatskoj aktivnosti pojedinih političara kako i sa hrvatske, tako i sa slovenske strane.

8. ZAKLJUČAK

Hrvati i Slovenci su narodi koji su kroz više stoljeća živjeli u suživotu, gajili dobrosusjedske odnose i nikad nisu ratovali. Stoljećima su u Istri živjeli u međuovisnosti, suradnji i solidarnosti pod različitim upravama i režimima. Raspadom Jugoslavije dolazi do stvaranja samostalnih država Hrvatske i Slovenije pa prema tome i potrebe za utvrđivanjem međusobnih granica.

Hrvatsko-slovenska granica u Istri prvi put je uspostavljena na rijeci Dragonji od strane slovenske Osvobodilne fronte i to kao južna granica IV. rajona, u svibnju 1943. godine. Kasnije je sporazumno potvrđena zajedničkim dogovorom hrvatskih i slovenskih organa vlasti 1944. godine. Od 1945. do 1954. godine Dragonja je bila granica između kotara Kopar i kotara Buje, koji su od 1947. do 1954. godine bili u sastavu STT-a. Hrvatska i Slovenija su 1954. godine uspostavile definiranu i preciznu republičku granicu na prirodnom toku rijeke Dragonje. Ta je granica ujedno bila i etnička granica.

Regulacija donjeg toka rijeke Dragonje dovršena je 1954. godine i te je godine Kanal sv. Odorika preuzeo funkciju glavnog toka. Vremenom je to uzrokovalo i promjenu u geografskom nazivlju u području ušća rijeke (kanal se počeo nazivati Dragonja, a prirodni tok kao kanal Stara Dragonja ili Kanal Dragonja). Granice na rijekama, u ovom slučaju na rijeci Dragonji, prema međunarodnom pravu, ne mijenjaju se melioracijskim radovima niti promjenom porječja rijeke. Granica na Kanalu sv. Odorika nije postavljena ni potvrđena bilateralno već je to, kako je rečeno, učinjeno na prirodnom toku rijeke Dragonje. Postavljanjem granice na Kanalu sv. Odorika Hrvatskoj je nelegalno zaposjednuto 390 ha nenaseljene površine tj. solana, između rijeke Dragonje i Kanala sv. Odorika. Međudržavna granica trebala bi biti prirodni tok rijeke Dragonje, a ne Kanal sv. Odorika. Time bi veći dio Savudrijske vale/Piranskog zaljeva trebao pripadati Hrvatskoj. Čak i kad bi se Kanal sv. Odorika prihvatio kao novo korito rijeke Dragonje, granica bi morala ići prirodnim tokom rijeke Dragonje, koja kod mjesta Sečovlje skreće prema Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu odnosno utječe u Jadransko more.

Republička granica na rijeci Dragonji kroz razdoblje od 1944. do 1992. godine u više je navrata premješšana na štetu Hrvatske. U tom razdoblju Republika Hrvatska ostala je bez 25 sela površine 2410 ha i 1014 stanovnika kao i bez 390 ha površine između rijeke Dragonje i Kanala sv. Odorika. Nakon proglašenja neovisnosti Hrvatske i Slovenije, Odlukom slovenskog Državnog zbora 3. listopada 1994. godine Republika Slovenija pokušala je anektirati još 113 ha površine zajedno sa naseljima Bužin, Mlini, Škrile i Škudelin za koje je tvrdila da pripadaju bivšoj austrijskoj katastarskoj općini Piran tj. k.o. Sečovlje. Naime,

granice katastarskih općina u vrijeme Habsburške Monarhije, koje su vrijedile od 1818. godine pa sve do sredine 20. stoljeća, nemaju nikakvo značenje za određivanje državnih granica danas jer u vrijeme prve katastarske izmjere u Istri nije postojalo ni državnih ni republičkih granica. Stoga to nije mogao biti kriterij za utvrđivanje granične crte. Od 1945. do 1954. godine rijeka Dragonja je bila granica između kotara Buje i kotara Kopar, u sastavu STT-a. Ukidanjem STT-a 1954. godine dolazi do usklađivanja granica katastarskih općina Kaštel i Piran na način da je stvorena nova katastarska općina Piran III koja je obuhvaćala prostor između sjeverne granice katastarske općine Kaštel na jugu i Kanala sv. Odorika na sjeveru, a koja je od 1992. godine bila sastavni dio k.o. Kaštel. Katastarski se to područje nalazilo pod jurisdikcijom hrvatskih vlasti pa ne može biti predmet graničnog prijepora jer je integralni dio Republike Hrvatske.

Konstantne pretenzije Republike Slovenije za promjenom granice na rijeci Dragonji u svoju korist nije povijesno ni pravno utemeljena. Naprotiv, Republika Hrvatska bi trebala tražiti legalan povrat hrvatsko-slovenske granice na prirodni tok rijeke Dragonje jer, istraživanje pokazuje, da Republika Hrvatska nije nikada donijela zakonske akte ili odluke o promjeni granice na Dragonji niti se odrekla svog državnog teritorija određenog „avnojским granicama“ u korist Republike Slovenije. Uz kronološki sistematizirane i analizirane radove i dokumente prikazani su brojni kartografski prilozi koji potkrjepljuju iznijet zaključak. Zahtjevi Slovenije za naseljima Bužin, Mlini, Škrile i Škudelin te cjelovitošću Savudrijske vale/Piranskog zaljeva sa izlazom na otvoreno more su pravno i na svaki drugi način neutemeljeni.

Pitanje hrvatsko-slovenskog razgraničenja odlučilo se riješiti na Arbitražnom sudu. Slovenija je postavši članicom NATO-a i Europske unije, koristeći težnju Hrvatske za učlanjenjem u te međunarodne organizacije, uvjetovala da se granični spor neće rješavati pravnim nego političkim sredstvima. Naime, kako je već rečeno da zahtjevi Slovenije nemaju nikakvog temelja u međunarodnom pravu, a nadajući se naklonosti i pristranosti arbitraže upravo zbog slovenskog članstva u NATO paktu i Europskoj uniji, Slovenija je isključila međunarodno sudsko rješavanje i odabrala arbitražu kao način rješavanja graničnog spora. Hrvatska je kako bi deblokirala pristupne pregovore za pristupanje Europskoj uniji pristala riješiti granično pitanje na Arbitražnom sudu.

Međutim, i takav arbitražni postupak Slovenija je uspjela kompromitirati te je Hrvatska bila prisiljena istupiti iz takvog postupka. Neovisno o tome, Arbitražni sud je nastavio s radom i u konačnici ipak je donio pravorijek.

Pravno politička situacija u svezi rješavanja graničnog spora između Republike Hrvatske i Republike Slovenije, u vrijeme završetka pisanja ovog diplomskog rada, je da Slovenija inzistira na primjeni arbitražne odluke dok Hrvatska smatra da treba daljnjim pregovorima tj. bilateralno riješiti pitanje granice.

POPIS LITERATURE I IZVORA PODATAKA

LITERATURA:

Andrassy, J., 1987: *Međunarodno pravo*, Školska knjiga, Zagreb.

Bickl, T., 2017: Reconstructing the Intractable: The Croatia-Slovenia Border Dispute and Its Implications for EU Enlargement, *Politička misao*, 54 (4), Zagreb, 7 – 39.

Boban, Lj., 1995: Granice Istre u programima hrvatskih političkih stranaka u drugom svjetskom ratu, *Pazinski memorijal: zbornik radova*, sv. 23-24. Pazin, 233–251.

Darovec, D., 2002: Slovensko-hrvatska etnička granica u Istri, *Tabula- časopis Filozofskog fakulteta u Puli*, 121–143.

Degan, V. Đ., 1995: Spor o granicama sa Slovenijom – Pravni domašaj historijskih argumenata, u: *Pazinski memorijal: zbornik radova*, sv. 23-24. Pazin, 327–345.

Degan, V. Đ., 2007: Konsolidacija pravnih načela o razgraničenjima morskih prostora i slovenska „Bijela knjiga“ iz 2006. godine, *Poredbeno pomorsko pravo*, 46 (161), 13–39.

Degan, V. Đ., 2008: Jednostrani akti država u pravu mora napose s obzirom na spor Slovenije i Hrvatske na Sjevernom Jadranu, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 45 (4), Split, 841–861.

Dukovski, D., 2011: Hrvatsko-slovenski odnosi i pitanje razgraničenja u Istri (1900.-2002.), *Zbornik radova Hrvatsko-slovensko susjedstvo* (ur. Strčić, P. i Darovec, D.), Kopar, 4.-5. lipnja 2009., Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Kopar, 47-66.

Grafenauer, B., 1993: Miti o „Istri“ in resnica istrskega polotoka, *Acta Histriae I.*, 9-52.

Gržetić, Z., Barić Punda, V., Filipović, V., 2010: O granicama u sjevernom Jadranu (1948. – 2009.), *Poredbeno pomorsko pravo*, 49 (164), 19–72.

Klemenčić, M., Kušar, V., Richter, Ž., 1993: Promjene narodnosnog sastava Istre. Prostorna analiza popisnih podataka 1880-1991., *Društvena istraživanja*, 2(4-5), Zagreb, 607-629.

Klemenčić, i dr. 2002: Granica na Dragonji, *Hrvatska revija* 2 (4), 47-50.

Krnel-Umek, D., 2005: Slovenci na Jadranu, *Slovensko-hrvaška meja v Istri; preteklost in sedanjost*, (ur. Krnel-Umek, D.) Portorož, 21. veljače 1998. – Ljubljana 1. rujna 2004., Ljudska čbela, 15-35.

Marin, L., 2005: Dogovor o organizacijsko-teritorijalni (vojaškopravni) razmejitvi je ostal temelj za poznejšu mejo med republikama, *Slovensko-hrvaška meja v Istri; preteklost in sedanjost*, (ur. Krnel-Umek, D.) Portorož, 21. veljače 1998. – Ljubljana 1. rujna 2004., Ljudska čbela, 47-71.

Pipan, P., 2008: Mejni spor med Hrvaško in Slovenijo ob spodnjem toku reke Dragonje, *Acta geographica Slovenica*, 48 (2), 332–356.

Rudolf, D., Kardum, I., 2010: Sporazum o arbitraži između Hrvatske i Slovenije, *Poredbeno pomorsko pravo*, 49 (164), 3–18.

Sošić, M., 2003: Hrvatska Istra – njene sjeverne i zapadne granice, *Rovinjski obzori* 40 (1), 13–19.

Tomaić, T., Altić, M., 2013: *Hrvatsko-slovenska granica na rijeci Dragonji*, Matica hrvatska, Rijeka.

Tomaić, T., 2011: Kriza međunarodnih odnosa – studija slučaja: Hrvatska i Slovenija – granica u Istri, *Časopis za suvremenu povijest* 43 (2), 391–413.

Tomaić, T., 2018: Hrvatska i Slovenija čvrsto pozicionirane na oprečnim stajalištima, *Istarska Danica*, 56 – 58.

Turkalj, K., 2001: *Piranski zaljev: razgraničenje teritorijalnog mora između Hrvatske i Slovenije*, Organizator, Zagreb.

INTERNETSKI IZVORI:

Bešker, I., 2017: Bitka za zaljev u kojemu prije 100 godina nije bilo ni Hrvata ni Slovenaca <https://www.jutarnji.hr/globus/Globus-komentari/bitka-za-zaljev-u-kojem-prije-sto-godina-nije-bilo-ni-hrvata-ni-slovenaca-sto-je-zapravo-hrvatsko-sto-je-slovensko-a-sto-oteto-u-dragonjskoj-dragi/6055359/>, (01. 12. 2017.)

DEDI Enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskom <http://www.dedi.si/dediscina/359-dragonja>, (11. 11. 2017.)

Europa šalje jasnu poruku: Hrvatska ostaje usamljena, <https://www.express.hr/top-news/europa-salje-jasnu-poruku-hrvatska-ostaje-usamljena-11229>, (25. 1. 2018.)

Imamo kartu: Ovako izgleda plenkovićevo rješenje za Piranski zaljev, <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/imamo-kartu-ovako-izgleda-plenkovicevo-rjesenje-za-piranski-zaljev-foto-20170914>, (28. 1. 2018.)

Juncker: Granični spor između Slovenije i Hrvatske je problem koji utječe na cijelu EU, <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/juncker-granicni-spor-izmedu-slovenije-i-hrvatske-je-problem-koji-utjece-na-cijelu-eu-foto-20180108>, (28. 1. 2018.)

Konvencija UN-a o pravu mora, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_06_9_84.html, (29. 12. 2017.)

Manin, M., i Matković, S., 2009: Iskrivljuju povijest da bi dobili izlaz na more, <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/iskrivljuju-povijest-kako-bi-dobili-izlaz-na-otvoreno-more.html>, (25. 11. 2017.)

Ni za Britaniju, kao ni za Ameriku ništa nije gotovo: To je bilateralna stvar Hrvatske i Slovenije neka se dogovore kako će je riješiti, <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/ni-za-britaniju-kao-ni-za-ameriku-nista-nije-gotovo-to-je-bilateralna-stvar-hrvatske-i-slovenije-neka-se-dogovore-kako-ce-je-rijesiti/6320365/>, (12. 12. 2017.)

Požeš, M., 2008: Dragonja, <http://www.istrapedia.hr/hrv/593/dragonja-rijeka/istra-a-z/>, (11. 11. 2017.)

Odluka Arbitražnog suda, <http://hr.n1info.com/Binary/112/Odluka-Arbitraznog-suda.pdf>, (29. 6. 2017.)

Slovenske pretenzije, <http://pretenzije.blogspot.hr/> (07. 01. 2018.)

Hrvatska i Slovenija sve dogovorile – Cerar odustao uoči puta u Zagreb, <https://www.vecernji.hr/vijesti/hrvatska-slovenija-arbitraza-1220368>, (29. 1. 2018)

POPIS SLIKA

Sl. 1. Slovenske pretenzije na prostoru rijeke Dragonje, str.: 4

Sl. 2. Govori i dijalekti u Istri, str.: 13

Sl. 3. Razgraničenje između kotareva Buje i Kopar 1910. i 1945. godine, str.: 18

Sl. 4. Kanal sv. Odorika i rijeka Dragonja na talijanskoj topografskoj karti iz 1932. godine, str.: 20

Sl. 5. Rijeka Dragonja na isječku službene topografske karte iz 1957. godine, str.: 22

Sl. 6. Hrvatske katastarske općine u donjem toku rijeke Dragonje od 1963. godine, str.: 26

Sl. 7. Topografska karta općina Kopar, Izola, Piran, Geodetski zavod Slovenije, 1985. godine, str.: 29

Sl. 8. Hrvatsko-slovenska granica na području donje Dragonje na službenoj topografskoj karti RH 1 : 25 000, 2002. godine, str.:34

Sl. 9. Razgraničenje morskog područja Savudrijske vale/Pirankog zaljeva *crtom sredine/ekvidistance* prema hrvatskome stajalištu 1991. – 1993. godine, str.: 37

Sl. 10. Hrvatsko stajalište razgraničenja prema Deklaraciji Hrvatskog sabora, 1999. godine, str.: 37

Sl. 11. Razgraničenje u Savudrijskoj vali/Piranskom zaljevu prema oduci međunarodne arbitraže 2017. godine, str.: 43

Sl. 12. Hrvatski prijedlog zajedničkog ribolovnog mora početkom 2018. godine, str.: 46

POPIS ČESTIH KRATICA I POKRATA U RADU

AVNOJ – Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije

EU – Europska unija

FNRJ – Federativna Narodna Republika Jugoslavija

IONO – Istarski okružni narodni odbor

k.o. – katastarska općina

LR – (slo. *Ljudska republika*) narodna republika

LRS – Ljudska republika Slovenija

NATO – (eng. *North Atlantic Treaty Organisation*) Sjeveroatlanski savez

NOB – Narodnooslobodilačka borba

NOO – Narodnooslobodilački odbor

NOS – (slov. *Narodnoosvobodilni svet*) Narodnooslobodilački odbor

NR – Narodna republika

OECD – (eng. *Organisation for Economic Cooperation and Development*) – Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj

SFRJ – Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija

SR – Socijalistička republika

STT – Slobodni Teritorij Trsta

VUJA – Vojna uprava jugoslavenske armije

ZAVNOH – Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske

PISANA PRIPREMA ZA NASTAVNI SAT GEOGRAFIJE

PISANA PRIPREMA ZA NASTAVNI SAT GEOGRAFIJE		
Naziv i sjedište škole	Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile Pazin, Šetalište Pazinske gimnazije 11, 52 000 Pazin	
Obrazovni program (zanimanje)	Opća gimnazija	
Ime i prezime nastavnika	Rebeka Pilat	
Datum izvođenja nastavnog sata	3.10.2017.	
Naziv nastavne jedinice	Površina, granice i oblik teritorija Republike Hrvatske	
Razred	4.a	
Tip sata	obrada	
Kompetencije	Ishodi učenja	Zadaci kojima ću provjeriti ishode
1. Geografska znanja i vještine	<ul style="list-style-type: none"> • usporediti površinu Hrvatske s površinom drugih europskih država • objasniti oblik teritorija Republike Hrvatske • objasniti geografski smještaj Republike Hrvatske • imenovati na geografskoj karti krajnje točke Republike Hrvatske • objasniti pojmove obalno more, unutarnje morske vode, teritorijalno more, epikontinentalni pojas, 	<p>Kojoj skupini europskih država pripada Hrvatska prema površini teritorija?</p> <p>Zašto hrvatska ima neobičan oblik teritorija koji se popularno naziva hrvatska potkova? Koji su faktori utjecali na njezin teritorijalni oblik?</p> <p>Objasni geografski smještaj Republike Hrvatske?</p> <p>Na priloženoj karti ucrtaj krajnje točke Republike Hrvatske i uz njih upiši pripadajuća imena.</p> <p>Što podrazumijevamo pod pojmom obalno more? Kakva prava na iskorištavanje mora i podmorja ima</p>

	<p>korištenjem jednostavne slijepe karte izrađene radom u paru na zadanoj podlozi</p> <ul style="list-style-type: none"> označi na slijepoj karti segmente granica na kopnu prema obilježjima i vremenu nastanka objansi granične sporove Hrvatske sa susjednim državama 	<p>Hrvatska u obalnom moru, a kakva na epikontinentalnom pojasu?</p> <p>Označi na slijepoj karti segmente granica na kopnu prema obilježjima i vremenu nastanka. Koji segmenti kopnenih granica čine prirodne granice, a koji dogovorene granice? Koji su najstariji, a koji su najmlađi dijelovi kopnene granice? Koji segmenti granice predstavljaju etničku granicu hrvatskog naroda?</p> <p>Objasni granične sporove Hrvatske sa susjednim državama.</p>
<p>2. Metodička kompetencija</p>	<ul style="list-style-type: none"> kako primijeniti strategije rada na tekstu u cilju pronalaženja odgovora na postavljena pitanja kako se primjenjuju pravila u izradi jednostavne tematske karte na kojoj se prikazuju informacije prikupljene radom na tekstu 	
<p>3. Komunikacijska kompetencija</p>	<ul style="list-style-type: none"> unaprijediti sposobnost usmenog izražavanja kao rezultat rada u paru i skupini razvijati komunikacijske vještine primjenjujući metodu razgovora kao član skupine 	
<p>4. Socijalna kompetencija</p>	<ul style="list-style-type: none"> razvijati svijest o važnosti dobrosusjedskih odnosa i suradnje upoznati načela međunarodnog prava poštivati pravila rada u paru i skupini suradivati s ostalim članovima skupine 	

TIJEK NASTAVNOG SATA			
Etape sata	Cilj etape	Opis aktivnosti učitelja	Opis aktivnosti učenika
Uvod (3 min)	○ poticanje znatiželje	<p>Potiče interes za temu projiciranjem na PP prezentaciji dijagram s površinama europskih država te učenicima postavlja sljedeća pitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kojoj skupini europskih država pripada Hrvatska prema površini teritorija? • Koje europske države imaju sličnu površinu kao Hrvatska? 	Usmeno odgovaraju na pitanja.
	○ najava cilja	<p>Metodom razgovora najavljuje naslov i cilj nastavnog sata.</p>	Učenici zapisuju naslov u bilježnicu.
	○ provjera predznanja	<p>Provjerava predznanje učenika pitanjima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zašto Hrvatska ima neobičan oblik teritorija koji se popularno naziva hrvatska potkova? • Jeste li čuli za još neki naziv? • Koji su faktori utjecali na njezin teritorijalni oblik? 	Odgovaraju na pitanja.

<p>Glavni dio sata (38 min)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ naučiti temeljne pojmove (hrvatska potkova, obalno more, unutarnje morske vode, teritorijalno more, ZERP, epikontinentalni pojas) ○ razvijati vještine: čitanja teksta i grafičkih prikaza, izrade tematskih karata, usmenog izražavanja, organiziranja, dogovaranja, pridržavanja pravila rada u paru i u sknama 	<p>Potom, proziva jednog učenika da na zidnoj geografskoj karti Hrvatske pokaže države s kojima Hrvatska graniči na moru i na kopnu. Pritom postavlja pitanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koje su od tih država članice Europske unije i od koje godine? <p>Potom, proziva jednog učenika da na zidnoj geografskoj karti Hrvatske pokaže krajnje točke Republike Hrvatske i pročita njihova imena. Pritom postavlja pitanje učenicima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kakav je geografski smještaj Republike Hrvatske? • U kojem se toplinskom pojasu nalazi? <p>Učenicima zadaje zadatak da u paru iz zadanog teksta u udžbeniku i atlasa izrade jednostavnu tematsku kartu o morskim granicama Republike Hrvatske. Pritom svakom učeniku dijeli slijepu kartu koju će ispuniti temeljem smjernica i zalijepiti u bilježnice (Prilog 1). Potom naglašava da je vrijeme za izradu karte ograničeno na 7</p>	<p>Odabrani učenici pokazuju na zidnoj karti zadane sadržaje, dok ostali isto to rade u svojim atlasima.</p> <p>U paru čitaju tekst u udžbeniku te temeljem teksta i atlasa izrađuju jednostavnu tematsku kartu. Nakon što je izrade, zajedno provjeravaju i uspoređuju karte.</p>
--	--	--	---

		<p>min. Kada učenici završe s izradom karata, nastavnica projicira jednostavnu tematsku kartu i učenici je uspoređuju sa svojom te nadopunjuju ono što nisu prikazali.</p> <p>Potom postavlja pitanja učenicima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Od kojih se dijelova sastoji obalno more Republike Hrvatske? • Kako se određuje granica unutarnjih morskih voda, a kako granica teritorijalnog mora? • Kakva prava na iskorištavanje mora i podmorja ima Hrvatska u obalnom moru, a kakva na epikontinentalnom pojasu? • Što je ZERP? <p>Dijeli učenike u 5 skupina tako da svaki učenik izvuče naziv jedne od susjednih država. Svaka skupina obrađuje granicu s jednom od susjednih država te je njihov cilj objasniti vrijeme nastanka te obilježja granice. Svakoj od skupina dijeli tekstove o nekim od spornih područja s pojedinim državama, slijepu kartu</p>	<p>Usmeno odgovaraju na pitanja nastavnice.</p> <p>Preuzimaju zadatke, organiziraju rad unutar skupine te pripremaju sažetak za izvješće. Svi članovi skupine sudjeluju u usmenoj prezentaciji. Tijekom usmenog izlaganja svatko od izlagača pokazuje na</p>
--	--	---	--

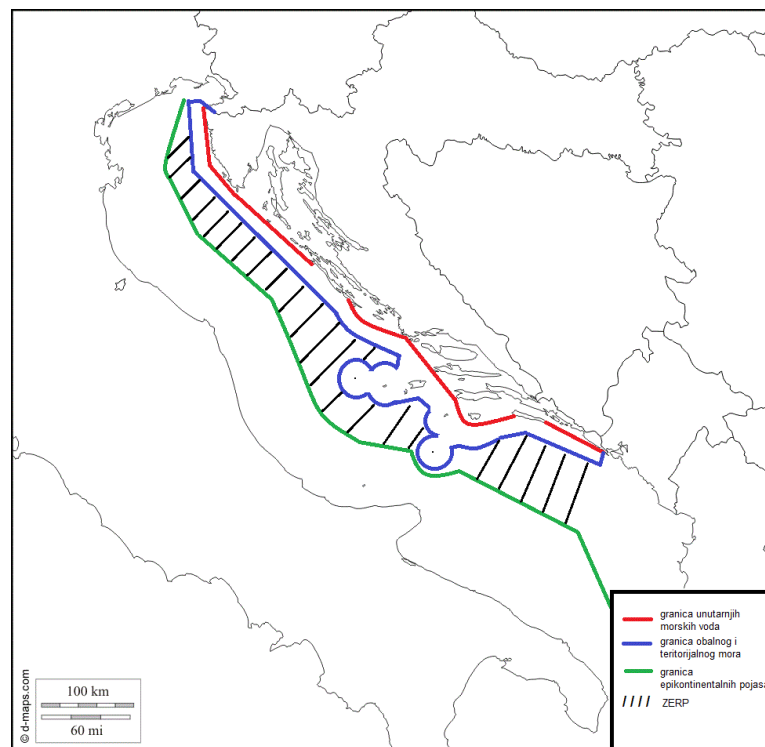
		<p>Republike Hrvatske te pitanjima na koja skupina mora odgovoriti u izlaganju (Prilog 2, Prilog 3).</p> <p>Prati izlaganja učenika te projicira jednostavnu tematsku kartu koju učenici uspoređuju sa svojom te nadopunjuju ono što nisu prikazali.</p>	<p>zidnoj geografskoj karti Republike Hrvatske obilježja granice. Učenici ostalih skupina slušaju izlaganja te temeljem njih izrađuju jednostavnu tematsku kartu prema zadanim smjernicama.</p>
<p>Završni dio sata (4 min)</p>	<p>○ primjena naučenog</p>	<p>Provjera sposobnosti primjene naučenog:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kojoj skupini europskih država pripada Hrvatska prema površini teritorija? • Zašto hrvatska ima neobičan oblik teritorija? • S kojim državama Hrvatska graniči na kopnu, a s kojima na moru? • Koji su dijelovi hrvatske granice najstariji, a koji su određeni tek u drugoj polovici 20. stoljeća? • Objasnite granične sporove sa susjednim državama. 	<p>Usmeno odgovaraju na postavljena pitanja</p>

	○ formativno vrednovanje	Vrednovati rad u skupinama prema unaprijed dogovorenim elementima i kriterijima.	
--	--------------------------	--	--

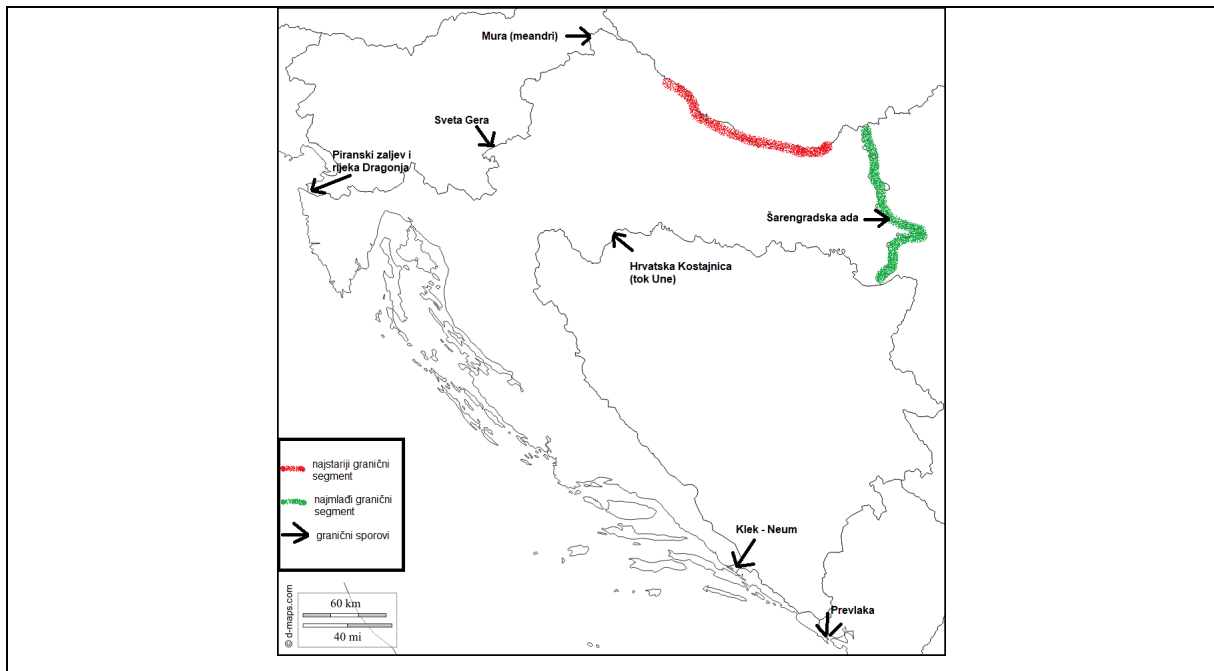
Plan školske ploče

Površina, granice i oblik teritorija Republike Hrvatske

- srednje velika europska država
- površina kopna 56 578 km² + površina mora 31 479 km²
- „hrvatska potkova“

- granice na kopnu: Slovenija, Mađarska, Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora
- granice na moru: Italija, Slovenija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora

Nastavne metode

- metoda rada na tekstu
- metoda usmenog izlaganja
- izravna grafička metoda
- neizravna grafička metoda
- metoda demonstracije
- metoda razgovora

Oblici rada

- frontalni rad
- rad u paru
- rad u skupinama

Nastavna sredstva i pomagala

- Gall, H. i dr., 2013: *Geografija 4* – udžbenik za 4. razred gimnazije, Školska knjiga, Zagreb
- školski atlas
- zidna karta Republike Hrvatske
- računalo
- projektor
- PP prezentacija
- radni listići

Popis literature i izvora za učitelja/nastavnika

Boban, Lj., 1992: Hrvatske granice od 1918. do 1991., Školska knjiga, Zagreb, 1992.
Magaš, D., 2013: Geografija Hrvatske, Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju i Izdavačka kuća Meridijani, Zadar-Samobor.

Odluka Arbitražnog suda, <http://hr.n1info.com/Binary/112/Odluka-Arbitraznog-suda.pdf>, (29.6.2017.)

Ovo su sporne točke na kopnenoj granici Hrvatske i Slovenije, <https://www.vecernji.hr/vijesti/arbitraza-hrvatska-slovenija-granica-1179505>, (22.1.2018.)

Pao dogovor između Hrvatske i Crne Gore: Prevlaka ide na međunarodni sud u Den Haagu, <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/pao-dogovor-između-hrvatske-i-crne-gore-prevlaka-ide-na-medunarodni-sud-u-den-haagu/467965/>, (22.1.2018.)

Suljić, A., 2017: Granični (teritorijalni) sporovi Bosne i Hercegovine sa susjednim državama, <http://www.bosnjaci.net/prilog.php?pid=61159> (22.1.2018.)

Svi granični sporovi: Tuđe ne želimo, a svoj teritorij ne damo, <https://www.vecernji.hr/vijesti/svi-granicni-sporovi-tude-ne-zelimo-a-svoj-teritorij-ne-damo-1016539>, (22.1.2018.)

Tomaić, T., Altić, M., 2013: *Hrvatsko-slovenska granica na rijeci Dragonji*, Matica hrvatska, Rijeka.

Popis priloga

Prilog 1.

Pročitaj tekst *Veličina kopnenog i morskog teritorija u udžbeniku*. Temeljem smjernica i zadanog teksta izradi jednostavnu tematsku kartu. Možeš se služiti atlasom.

Naslov karte: _____

Smjernice za izradu jednostavne tematske karte:

1. Na karti označi: granicu unutarnjih morskih voda – crvenom bojom
granicu obalnog i teritorijalnog mora – plavom bojom
granicu epikontinentalnog pojasa – zelenom bojom
područje ZERP-a – označi kosim crtama
2. Brojevima (1, 2, 3, itd.) označite otoke koji ne pripadaju unutarnjim morskim vodama. Na crtu upišite njihova imena sa pripadajućim brojevima.

3. Na crtu iznad karte upiši naslov karte.

4. Temeljem sadržaja karte, na odgovarajućem mjestu na karti izradi legend.

Prilog 2.

SLOVENIJA (5 učenika)

Rad u skupini: **6-7 min**

Izlaganje: **4-5 min**

Pročitajte tekst u udžbeniku koji se odnosi na vašu granicu. Pripremite izlaganje temeljem ključnih pitanja te temeljem smjernica ispunite slijepu kartu Republike Hrvatske sadržajima koji se odnose na vašu granicu. Prilikom izlaganja pokazujte na zidnoj geografskoj karti Republike Hrvatske elemente o kojima izlažete. U izlaganju moraju sudjelovati svi učenici!

Hrvatska sa Slovenijom ima nekoliko graničnih sporova. Za Sloveniju je u velikoj mjeri sporna granična crta uz rijeku Muru, jer je Mura tijekom godina meandrinala i mijenjala tok, pa su tako dijelovi hrvatskih katastarskih općina „ostali“ na „slovenskoj“ strani rijeke i stoga Slovenija tvrdi da je u vrijeme SFRJ nad tim područjima imala suverenitet. Sloveniji je sporna i granična crta u Istri uz rijeku Dragonju. Slovenija se poziva na navodne nedostatke u hrvatskim katastarskim evidencijama te tvrdi da zaseoci Škudelin, Bužin, Mlini i Škrile koji se nalaze u općini Buje pripadaju Sloveniji. Međutim, Hrvatskoj je u tom području sporna sama granica na rijeci Dragonji. Naime, granica na rijeci Dragonji je prije 50-ak godina pomaknuta s prirodnog toka na južni odvodni Kanal sv. Odorika. Ta je promjena nelegalna jer nije dogovorena bilateralno te protivna međunarodnom pravu prema kojemu neovisno o regulaciji, granica ostaje na prirodnom koritu rijeke. Tu je i spor oko Svete Gere koju Slovenci zovu Trdinov vrh. Iako je vrh neosporno hrvatski prema katastarskom načelu, za Sloveniju je sporan zato što je prije 40-ak godina Slovenska državna televizija postavila svoj odašiljač i zato što se tamo za vrijeme SFRJ, i kasnije nalazila manja postrojba slovenskih vojnika. Problematična je i granica u Piranskom zaljevu. Naime, Slovenija želi suverenitet nad cijelim zaljevom jer tvrdi da je sama upravljala njime za vrijeme SFRJ. S obzirom da su neriješena granična pitanja dovela do zaoštavanja odnosa između Hrvatske i Slovenije, na što je Slovenija reagirala blokiranjem pristupnih pregovora Hrvatske Europskoj uniji, Hrvatska je pristala riješiti granično pitanje na međunarodnom Arbitražnom sudu. Međutim, sudski proces je bio kontaminiran sa slovenske strane, pa je Hrvatska izašla iz tog procesa. Arbitražna odluka je donesena u lipnju 2017. godine, no Hrvatska je neće primjenjivati. Daljnjim pregovorima Slovenija i Hrvatska trebale bi naći zajedničko rješenje.

Ključna pitanja:

1. Kako je i kada nastala granica prema Sloveniji?
2. Koji je najstariji segment, a koji najmlađi segment kopnene granice prema Sloveniji?
3. U kojim dijelovima postoje neriješena (otvorena) granična pitanja između Hrvatske i Slovenije?
4. Kako su neriješena granična pitanja sa Slovenijom utjecala na ulazak Hrvatske u Europsku uniju?
5. Kako se pokušalo riješiti granična pitanja i je li bilo uspješno?

MADARSKA (3 učenika)

Rad u skupini: **6-7 min**

Izlaganje: **4-5 min**

Pročitajte tekst u udžbeniku koji se odnosi na vašu granicu. Pripremite izlaganje temeljem ključnih pitanja te temeljem smjernica ispunite slijepu kartu Republike Hrvatske sadržajima koji se odnose na vašu granicu. Prilikom izlaganja pokazujte na zidnoj geografskoj karti Republike Hrvatske elemente o kojima izlažete. U izlaganju moraju sudjelovati svi učenici!

Ključna pitanja:

1. Koji je najstariji segment kopnene graniceu Hrvatskoj?
2. Kako je i kada određena granica s Mađarskom?
3. U kojim je dijelovima granica prema Mađarskoj prirodna, a u kojim etnička?
4. Imamo li neriješenih graničnih pitanja s Mađarskom?

SRBIJA (4 učenika)

Rad u skupini: **6-7 min**

Izlaganje: **4-5 min**

Pročitajte tekst u udžbeniku koji se odnosi na vašu granicu. Pripremite izlaganje temeljem ključnih pitanja te temeljem smjernica ispunite slijepu kartu Republike Hrvatske sadržajima koji se odnose na vašu granicu. Prilikom izlaganja pokazujte na zidnoj geografskoj karti Republike Hrvatske elemente o kojima izlažete. U izlaganju moraju sudjelovati svi učenici!

Šarengadska ada riječni je otok na Dunavu i jedna od prijepornih točaka u međudržavnog razgraničenja na istočnim granicama između Hrvatske i Srbije. Nalazi se u blizini malenog srijemskog mjesta Šarengrada smještenog između Vukovara i Iloka. Šarengadska ada, nakon Kopačkog rita, predstavlja najveći ornitološki rezervat u ovom dijelu Europe i najveće prirodno mrjestilište divljeg šarana na Dunavu. Iako katastarski pripada Hrvatskoj, zbog neriješenog pitanja državne granice između Hrvatske i Srbije, Šarengadska ada od 1991.godine i agresije na Hrvatsku nedostupna je mještanima Šarengrada i sa svojih oko 900 ha predstavlja „ničiju zemlju“ usred novog i starog toka Dunava. Upravo oko tog njezinog položaja, između novog i starog toka Dunava, najviše se lome koplja čiji je taj komad teritorija nastao 1892. godine kada su austrougarske vlasti odlučile kako dunavska krivina prije prilaska Šarengradu predstavlja problem za plovidbu brodova te su u dužini od 12 kilometara, od Opatovca do Šarengrada, prokopale kanal u koji su potom usmjerene dunavske vode, a tadašnji dio kopna pretvorile u riječni otok. Glede granice Hrvatske i Srbije ministarstvo navodi kako je stajalište Hrvatske da najprije treba pokušati spor riješiti neposrednim pregovorima, a tek ako se pokaže da to ne može donijeti

rezultate, dvije države mogu dogovoriti da rješenje potraže pred relevantnim međunarodnim sudskim tijelom.

Ključna pitanja:

1. Kako je i kada određena granica sa Srbijom?
2. U kojim je dijelovima granica prema Srbiji prirodna, a u kojim dogovorena?
3. Je li granica sa Srbijom u cijelost etnička?
4. Koja neriješena granična pitanja imamo sa Srbijom?

BOSNA I HERCEGOVINA (5 učenika)

Rad u skupini: **6-7 min**

Izlaganje: **4-5 min**

Pročitajte tekst u udžbeniku koji se odnosi na vašu granicu. Pripremite izlaganje temeljem ključnih pitanja te temeljem smjernica ispunite slijepu kartu Republike Hrvatske sadržajima koji se odnose na vašu granicu. Prilikom izlaganja pokazujte na zidnoj geografskoj karti Republike Hrvatske elemente o kojima izlažete. U izlaganju moraju sudjelovati svi učenici!

Cijeli poluotok Klek nalazi se u Bosni i Hercegovini, a kako je sam vrh poluotoka bio dio nekadašnje Dubrovačke Republike, Republika Hrvatska smatra da bi shodno tome trebao pripasti njoj. Prema sporazumu iz 1999. godine (koji nije ratificirala niti Hrvatska niti Bosna i Hercegovina) Bosni i Hercegovini pripala su i dva otočića uz poluotok, a koja su prema katastarskoj evidenciji u sastavu Hrvatske. Pokazalo se da je to rezultat činjenice jer je morska granica određena kao crta sredine između hrvatskog poluotoka Pelješca bosanskohercegovačkog poluotoka Kleka. Budući da su otočići bliži Kleku nego Pelješcu, nalaze se unutar bosanskohercegovačkih voda. Međutim, u ožujku 2007. godine, hrvatska vlada je osporila da dva otoka pripadaju Bosni i Hercegovini. Problem predstavlja i morsko razgraničenje između Bosne i Hercegovine i Hrvatske u Neumskom zaljevu, jer je teritorijalno more Bosne i Hercegovine okruženo unutrašnjim vodama Hrvatske, čineći situaciju prilično jedinstvenom. Vlasti Bosne i Hercegovine su mišljenja da Hrvatska krši UN-ovu Konvenciju, jer jednostrano primjenjuje direktnu liniju razdvajanja (povučenu između otoka Vodenjak-Hvar do rta Proizda-Korčule). Čineći ovo, Hrvatska je konstituirala svoju teritorijalnu suverenost i unutrašnje vode, zatvarajući morsko područje Bosne i Hercegovine. Granična linija izazvala je spor i na rijeci Uni između Bosanske i Hrvatske Kostajnice. Prigovori bosanskohercegovačke strane se odnose na riječni otok na rijeci Uni koji se nalazi između dva navedena grada i staru tvrđavu koja se nalazi na desnoj obali rijeke Une, a koji su potvrđeni kao dio Hrvatske, iako su bili pod kontrolom Republike Srpske, odnosno Bosne i Hercegovine do 1995. godine. Hrvatska svoje stavove bazira na tvrdnji da riječna ada koju je napravila rijeka Una i njena pritoka Unčica, pripada Hrvatskoj, i da granica ide Unčicom, a ne maticom rijeke Une, te da sporno zemljište prema katastarskom premijeru pripada Hrvatskoj. Bosna i Hercegovina (odnosno entitet Republika Srpska) inzistira na poštovanju rješenja postignutih Dejtonskim mirovnim ugovorom iz 1995. godine, kojim je određeno da razgraničenje ide prirodnim tokom rijeke Une.

Ključna pitanja:

1. S kojom državom imamo najdužu kopnenu granicu?
2. Kako je i kada određena granica sa BiH?
3. Koji su segmenti kopnene granice prema BiH prirodni, a koji dogovoreni?
4. Zašto granica sa BiH većim dijelom nije etnička?
5. Koja neriješena granična pitanja imamo sa BiH?

CRNA GORA (3 učenika)

Rad u skupini: **6-7 min**

Izlaganje: **4-5 min**

Pročitajte tekst u udžbeniku koji se odnosi na vašu granicu. Pripremite izlaganje temeljem ključnih pitanja te temeljem smjernica ispunite slijepu kartu Republike Hrvatske sadržajima koji se odnose na vašu granicu. Prilikom izlaganja pokazujte na zidnoj geografskoj karti Republike Hrvatske elemente o kojima izlažete. U izlaganju moraju sudjelovati svi učenici!

Poluotok Prevlaka koji se nalazi na krajnjem jugu hrvatskog kopna, nakon proglašenja hrvatske neovisnosti, zbog strateških razloga zaposjela je Jugoslavenska armija. Potom je okupirano područje prešlo pod kontrolu Ujedinjenih naroda, a Hrvatska je nad poluotokom uspostavila nadzor tek 2002 godine. Prevlaka je privremenim sporazumom demilitarizirana, a morem ispred poluotoka patroliraju zajedničke hrvatsko-crnogorske ophodnje. Otočić Mamula ispred Prevlake koji pripada Hrvatskoj, dragovoljno je predan Crnoj Gori. U međuvremenu je Crna Gora stekla samostalnost te su se pregovori o granici sporo odvijali. Hrvatski je stav ukoliko se ne može postići dogovor bilateralno, problem se treba riješiti na Međunarodnom sudu pravde u Den Haagu.

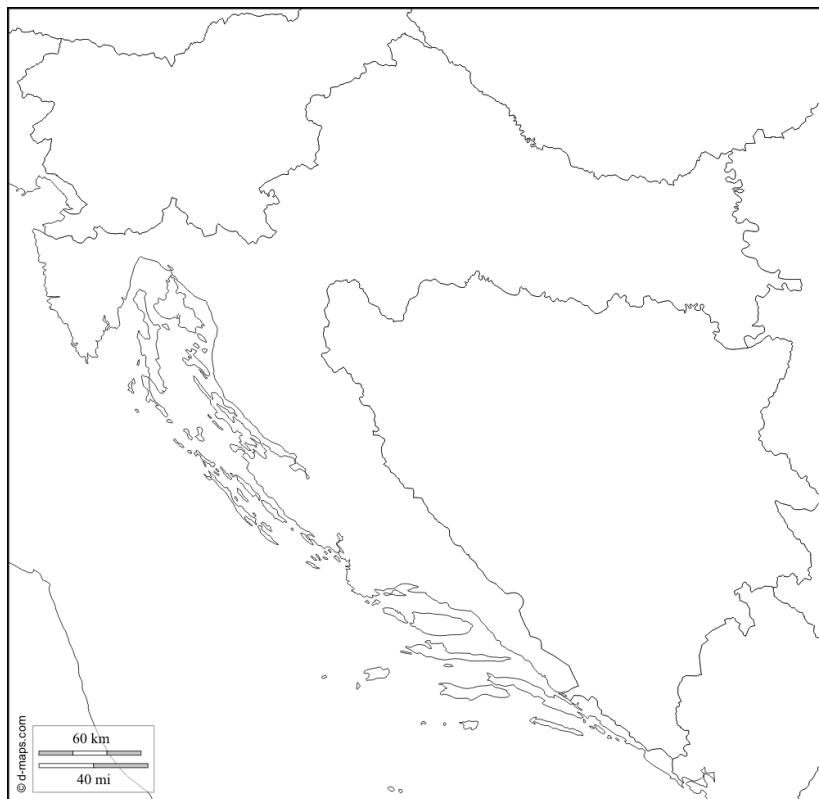
Ključna pitanja:

1. S kojom državom imamo najkraću kopnenu granicu i koliko ona iznosi?
2. Kada je i kako određena granica prema Crnoj Gori?
3. Koja neriješena granična pitanja imamo sa Crnom Gorom?

Prilog 3.

Pažljivo slušaj izlaganje ostalih skupina. Temeljem njihova izlaganja izradi jednostavnu tematsku kartu te ju zalijepi u bilježnicu.

Naslov karte: _____

Smjernice za izradu jednostavne tematske karte:

1. Na karti označi: najstariji granični segment – crvenom bojom
najmlađi granični segment – zelenom bojom
2. Strelicom označi područja graničnih sporova te uz nju zapiši naziv.
3. Na crtu iznad karte upiši naslov karte.
4. Temeljem sadržaja karte, na odgovarajućem mjestu na karti izradi legendu